

# RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1913.

Första kammaren.

Nr 9.

Onsdagen den 26 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Herr statsrådet *Schotte* avlämnade Kungl. Maj:ts nedannämnda nådiga propositioner till Riksdagen:

nr 80, angående användande av medel, som influtit genom försäljning av föräldrade handvapen m. m.;

nr 81, angående resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna; samt

nr 82, angående tillstånd för staden Sala att försälja vissa s. k. tilldelningar och intagor.

Justerades protokollet för den 19 i denna månad.

Upplästes och godkändes statsutskottets förslag till Riksdagens skrivelser till Konungen:

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till Stockholms stad för anskaffande av en isbrytare; och

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 64 av femte huvudtiteln i statsverkspropositionen gjorda framställning om anskaffning av ett fyrskepp att förläggas vid Ölands södra udde.

Anmälades och bordlades

konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om införande av proportionellt valsätt vid val av statsrevisorer och suppleanter för dem;

statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen av utgifterna under riksstatens fjärde huvudtitel, omfattande anslagen till lantförsvarsdepartementet;

*Första kammarens protokoll 1913. Nr 9.*

bankoutskottets utlåtanden:

nr 10, angående regleringen av utgifterna under riksstatens tionde huvudtitel, innefattande anslagen till pensions- och indragningsstaterna; samt

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående uppförande å allmänna indragningsstaten av viss ersättning till innehavaren av bergmästarbostället i Filipstad m. m.;

jordbruksutskottets utlåtanden och memorial:

nr 30, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående viss ändring i grunderna för jordbruksfastighets deltagande i kostnaderna för vägunderhållet;

nr 31, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag, åsyftande rätt för enskild person att för husbehov tillgodogöra sig vatten å annans mark m. m.;

nr 32, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående vissa ändringar och tillägg i lagen om väghållningsbesvärets utgörande på landet;

nr 33, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om beredande av rätt till andel i häradsallmänning även åt annan jordbruksfastighet än i mantal satt jord;

nr 34, i anledning av utarbetad statistisk berättelse om statens utarrenderade domäner; och

nr 35, med berättelse angående undsättningsfonden;

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 6, i anledning av en av herr Gullberg väckt motion, nr 7, angående skrivelse till Konungen i fråga om ändring av gällande föreskrift rörande anteckning av s. k. lekmannadop; ävensom

Första kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande nr 3, i anledning av herr Roos' motion, nr 49, om åvägabringande av utredning och förslag i fråga om lämpliga åtgärder för anskaffande av för Sverige behöflig mängd tallfrö.

---

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran konstitutionsutskottets nästlidne dag bordlagda utlåtanden nr 7 och 8.

---

Föredrogs ånyo och företogs punktvis till avgörande statsutskottets den 22 och 25 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 6, angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjätte huvudtitel, innefattande anslagen till civildepartementet.

*Punkterna 1—10.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkterna 11 och 12.*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 13—21.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 22.*

I punkten 21 av förevarande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 500,000 kronor att i enlighet med de i statsrådsprotokollet angivna grunder användas till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.

Utskottets yttrande härom lydde sålunda:

»Kungl. Maj:ts förevarande förslag avser att tillgodose det mest trängande behovet av ökade vägförbindelser för de tre nordligaste länen. Utskottet, som i likhet med departementschefen finner behovet av förbättrade kommunikationsförhållanden i dessa landsändar icke kunna jävas, biträder jämväl vad av departementschefen anförts om att för tillgodoseende av detta behov kräves, förutom att vederbörande fortfarande komma i åtnjutande av skäligt bidrag av allmänna vägbyggnadsanslaget, jämväl att särskilda medel bliva tillgängliga för byggande av enklare vägar i de mera glest bebodda trakterna, där vägar av den typ, som erfordras för bidrag från allmänna vägbyggnadsanslaget, ej kunna åstadkommas.

Såsom departementschefen anført, hava också dessa synpunkter vunnit beaktande av Riksdagen, som under flera år beviljat medel till anläggande av s. k. ödebygdsvägar i Lappland.

Vad Kungl. Maj:t i berorda avseende nu föreslagit synes utskottet väl grundat, varför utskottet anser sig böra tillstyrka Riksdagen att bevilja de äskade medlen.

I fråga om storleken av de bidrag, som från dessa medel skulle utgå till vägbyggnadsföretagen, hyser utskottet den uppfattning, att såsom regel bör fastställas att statsbidraget ej må bestämmas högre än till  $\frac{2}{3}$  av den beräknade kostnaden, men att med hänsyn till rådande förhållanden möjlighet bör förefinnas att i något särskilt undantagsfall bevilja även högre bidrag, något som också av departementschefen framhållits.

Såsom villkor för statsbidragets erhållande synes böra stadgas att den för väganläggningen erforderliga marken kostnadsfritt tillhandahålles (ävensom att förbindelse avlämnas rörande vägens underhåll, intill dess frågan om underhållsskyldigheten i laga ordning avgjorts).

Jämväl biträder utskottet vad departementschefen uttalat om att anslagsbeloppet bör fördelas mellan vederbörande län av Kungl. Maj:t och å de olika vägföretagen av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen; och föreställer sig utskottet, att en plan över de vägföretag av nu avsedd beskaffenhet, som anses böra tillgodoses genom bidrag

*Anslag till  
anläggande  
av enklare  
vägar i de  
tre nord-  
ligaste länen.*

Anslag till  
anläggande  
av enklare  
vägar i de  
tre nord-  
ligaste länen.

(Forts.)

från nu ifrågavarande medel, lämpligen lärers kunna för vinnande av överskådlighet, efter förslag av väg- och vattenbyggnadsstyrelsen och Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande, genom Kungl. Maj:ts föranstaltande upprättas.

Vad i övrigt under förevarande punkt anförts beträffande ifrågavarande anslag och grunderna för utbekommande av bidrag från detsamma har ej givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet hemställer alltså, att Riksdagen må på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 500,000 kronor, att i överensstämmelse med ovan angivna grunder användas till anläggande av enklare vägar i Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län.»

Reservation hade avgivits av herrar *A. Ekman*, *S. H. Kvarnzelius*, *A. Wiklund* och *J. Ström*, som ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förevarande förslag — — — — — av departementschefen framhållits.

Såsom villkor för statsbidragets erhållande synes böra stadgas, att i de fall, då statsbidraget utgår till högre belopp än  $\frac{2}{3}$  av hela den för vägföretaget beräknade kostnaden, den för anläggningen erforderliga marken kostnadsfritt tillhandahålles, ävensom att etc.»

Herr statsrådet Schotte: Jag är naturligtvis synnerligen tacksam för den välvilja, med vilken utskottet upptagit detta nya ganska betydande krav, som vi alla hoppas måtte komma att verka till våra nordligaste i fråga om kommunikationer synnerligen vanlottade bygders utveckling. Det är emellertid ett villkor, som utskottet fäst vid anslaget, om vilket jag måste yttra några ord. Utskottet säger nämligen, att »såsom villkor för statsbidragets erhållande synes böra stadgas, att den för väganläggningen erforderliga marken kostnadsfritt tillhandahålles (ävensom att förbindelse avlämnas rörande vägens underhåll, intill dess frågan om underhållsskyldigheten i laga ordning avgjorts)». Det är med avseende på utskottets villkor, att den för vägen erforderliga marken kostnadsfritt skall tillhandahållas vägföretaget, som jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att särskilda skäl till skärpning uti ifrågavarande avseende knappast torde föreligga. I det förslag till bestämmelser för det allmänna vägbyggnadsanslaget, som Riksdagen nyss antagit, innehålles icke något dylikt villkor och har heller aldrig varit ifrågasatt. Visserligen har kammaren och Riksdagen vid ett par föregående tillfällen beviljat anslag till s. k. ödebygdsvägar i Västerbottens län och vid dessa anslag fäst det villkor, att vederbörande vägbyggnadsskyldige kostnadsfritt skulle tillhandahålla den för väganläggningen erforderliga marken. Men det är den skillnaden i avseende å dessa vägar och anslag å ena sidan och det nu föreliggande å den andra, att i förra fallet bekostade staten *hela* vägbyggnaden. Det var således icke alls fråga om bidrag från väghållningsdistriktet till dessa s. k. ödebygdsvägar. De voro för övrigt, som vi alla veta, begränsade till lappmarken. Här däremot

är fråga om anslag, där statsbidraget är bestämt till i regel  $\frac{2}{3}$  av anläggningskostnaden och där distriktet skall tillskjuta den övriga tredjedelen. Visserligen innehåller föreliggande förslag medgivande för Kungl. Maj:t att i särskilt ömmande fall låta högre procent av kostnaden än  $\frac{2}{3}$  bestridas av allmänna medel, men det är givet att sådana särskilda undantag icke komma att ifrågasättas annat än vid ömmande förhållanden och i fråga om särskilt betungade väghållningsdistrikt. Det finnes emellertid särskilda fall, där ifrågavarande villkor om kostnadsfri upplåtelse av mark skulle verka ganska betungande. Jag må dock medgiva, att beträffande sådana fall, då statsbidraget överstiger  $\frac{2}{3}$  av kostnaden, man har mindre anledning att göra erinran mot utskottets förslag.

*Anslag till anläggande av enklare vägar i de tre nordligaste länen.*  
(Forts.)

Karaktären av det här anslaget är precis likadan som karaktären av det stora vägbyggnadsanslaget, ehuru särskilt bestämmelserna i fråga om fördelningen äro olika, men i övrigt skulle de här föreslagna vägarna i stort sett ersätta dem, som man icke lyckas få till stånd till följd av det stora vägbyggnadsanslagets otillräcklighet. De ha samma karaktär och samma betydelse som de allmänna vägarna öfverhuvud i andra delar av landet.

Det torde också uppmärksammas att det här gäller trakter, där väghållningsdistrikten i allmänhet äro synnerligen hårt betungade. Den redogörelse som åtföljer propositionen visar, att underhållskostnaden för vägväsendet inom Norrbottens län, fördelat på vägfyrk, utgör i medeltal 26,8 öre, under det medeltalet för hela riket är 18,85 öre. Naturligtvis är detta medeltal grundat på högre och lägre siffror, och det visar sig även, att i flertalet kommuner procenten är mycket hög: i Överkalix 67,5, i Nedertorneå—Karl Gustav 82,2, i Korpilombolo—Tarendö 79,5 och i Pajala 63,1 öre per vägfyrk. Det synes sålunda, att här är fråga om synnerligen betungade väghållningsdistrikt, och det framgår även av den redogörelse, som lämnats, att kostnaderna öfver huvud taget fördelade på vägfyrk för andra än naturaväghållare inom Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län varierat mellan 37,01 och 39,99 öre, då motsvarande medeltal för hela riket är 22,62 öre.

Det är icke heller så, att flertalet av de vägar, som här avses, komma på Lappmarken eller öfver huvud taget på sådana trakter, där marken egentligen icke har något värde. Av den i propositionen intagna tabellen framgår, att de vägar, som närmast satts i fråga, betinga en kostnad för kustlandets socknar av 1,410,000 kronor och för Lappmarkssocknarne 565,500 kronor. Det visar sig således, att två tredjedelar av närmast erforderliga vägar komma att anläggas i kustlandskapen, där kostnaden för sådan mark, som åtgår vid väganläggningen, ungefär är jämförlig med kostnaden i andra trakter av landet.

Det är ju också en olägenhet, att olika villkor skola föreskrivas för åtnjutande av statsbidrag från skilda anslag i samma trakt av landet. Det är ju meningen, att de norrländska länen även skola få tillgodogöra sig, i den mån det är möjligt, det stora vägbyggnadsanslaget. Det är därför icke heller lämpligt, att villkoren skola

*Anslag till  
anläggande  
av enklare  
vägar i de  
tre nord-  
ligaste länen*

(Forts.)

vara strängare i fråga om bidrag från nu förevarande anslag, som är avsett för vägar med mindre kvalifikationer och i fråga om vilka man vidtagit särskilda åtgärder för att få dem billigare.

Tydligt är också att det skulle orsaka besvär och fördröja anläggningen av dylika vägar, om man genom beslut på vägstämmor eller inom kommuner skulle skaffa den fria mark, som här är i fråga. Jag har nyss fått ett meddelande från landshövdingen i Norrbottens län, däri han bestyrker riktigheten av min uppfattning; han tror, att dylika olikheter mellan de särskilda vägauslagen skulle i viss mån försvåra tillkomsten av dessa nödvändiga vägar. Han åberopar i avseende å markkostnaden att den varierar och kan beräknas uppgå till mellan 7 öre och 15 öre per vägmeter, motsvarande 5 å 7 procent av vägens totalkostnad. Men han meddelar även att i två närmast föreliggande vägförslag markkostnaden stigit upp till 10,8 och 14,8 procent av totalkostnaden, beroende på att i dessa fall jorden till ovanligt stor del varit odlingsbar och delvis odlad. I enstaka fall har han naturligtvis tänkt sig möjligheten att åstadkomma fri jord och låta kostnaderna härför ingå i väghållningsdistriktets bidrag. Han säger vidare, att i allmänhet kostnaden för mark kan beräknas till 1 krona för åker, 50 öre för äng, 25 öre för odlingsbar mark, 15 öre för skogsmark och 5 öre för myrmark, allt per meter. Siffrorna må förefalla höga; men i allt fall är det icke stora belopp för staten det här rör sig om; avstånden äro emellertid synnerligen stora och vägarna långa, varför det alltid skall bliva rätt betungande för väghållningsdistriktet, om Riksdagen bestämmer det villkor, som är föreslaget av statsutskottet.

Jag tror således att Kungl. Maj:t haft goda grunder att i detta fall icke frångå de villkor, som gälla i fråga om det stora vägbyggnadsanslaget, och jag hoppas, att kammaren måtte finna billigheten bjuda att gå med på vad Kungl. Maj:t i förevarande hänseende föreslagit.

Herr Nilsson, Johan: För min del finner jag förslaget att i Norrland bygga vägar av den billigare typ, som beskrives i den kungl. propositionen, synnerligen praktiskt. Tidigare har det varit fråga om vägbyggnad enligt den allmänna vägtypen, och dessutom har anslag lämnats till så kallade ödebygdevägar i olika delar av Norrland. Man torde emellertid hava klart för sig, att vi här stå inför en betydande statsutgift. Enligt den utredning, som föreligger i Kungl. Maj:ts proposition, skulle under den närmaste framtiden, de följande 20 åren, för att fylla det närmaste behovet av enklare vägbyggnader i våra tre nordligaste län, erfordras 15 miljoner kronor. Statsutskottet har även funnit det föreliggande förslaget behjärtansvärt och enhälligt tillstyrkt det anslag Kungl. Maj:t begärt för nästa år, 500,000 kronor. Röster hava visserligen icke saknats i utskottet, som påyrkat, att man borde börja med ett mindre anslag, men utskottet har dock utan reservation tillstyrkt vad som av Kungl. Maj:t begärts. Vad beträffar villkoren äro de huvudsakligen desamma, som vidlåda statsbidrag från det allmänna vägbyggnadsanslaget. Där är statsbidraget begränsat till  $\frac{2}{3}$  av kostnaden för

det hela, men Kungl. Maj:t har nu begärt, att i vissa fall detta bidrag skulle kunna höjas till mer än  $\frac{2}{3}$ , och i särskilda fall skulle vägen kunna uteslutande byggas av statsmedel. Statsutskottet har icke heller haft någon invändning häremot, men starkt understrukt, att undantag icke bör göras annat än i särskilda fall, då det gäller de fattigaste och mest tyngda väghållningsdistrikten.

*Anslag till anläggande av enklare vägar i de tre nordligaste länen.*  
(Forts.)

I fråga om det tillägg statsutskottet gjort, att den mark, som erfordras för dessa vägars byggande, skulle utan ersättning upplätas av orterna, där de komma att byggas, kan jag icke finna annat, än att det är ett mycket rimligt villkor, statsutskottet här uppställt. Man bör dock förutsätta, att markvärdet i dessa avlägsna bygder icke är synnerligen stort, och att uppoffringen sålunda icke är synnerligen stor för vederbörande markägare. Det är ju icke heller fråga om att de särskilda jordägarne skola släppa till marken; detta är en sak som skall ordnas av landstingen och kommunerna liksom i fråga om markupplåtelse för statens järnvägar. Om det vore så, att de tre nordliga län, som här äro i fråga, fräntoges rätten att söka anslag från det allmänna vägbyggnadsanslaget, skulle vad reservanterna förordat och herr civilministern nu talat för möjligen funnit instämmande i utskottet. Men då denna rätt oavkortad kvarstår, måste man beteckna detta anslag såsom ett undantagsanslag för ifrågavarande tre län i Norrland, avsett att bygga sådana vägar för som i sydligare delar av landet byggas helt och hållet på egen bekostnad; då måste icke blott mark upplätas gratis utan även vägbyggnadskostnaden för övrigt anskaffas på privat väg. Jag kan således icke se annat än att statsutskottets förslag är väl avvägt och yrkar bifall till detsamma.

Herr Kvarnzelius: De vägar, som detta anslag är avsett för i de norrländska delarna av landet, motsvara de allmänna vägar i det övriga landet. Det anslag, som i föregående punkt beviljades, står såsom en skåderätt för befolkningen i dessa nordliga landsdelar, ty denna befolkning kan icke tillgodogöra sig någon del av detsamma, därför att den icke kan fylla de villkor, som fordras för att komma i åtnjutande av bidrag till vägbyggnader ur detta anslag. Enligt min uppfattning är det därför välbetänt på Kungl. Maj:t att på detta sätt begära ett anslag, avsett för byggande av landsvägar av enklare beskaffenhet, vägar av sådan enkel beskaffenhet, att dessa fattiga landsdelar kunna göra sig till godo statsbidraget och på det sättet få vägar till stånd. Under sådana förhållanden är det tydligt, att det villkor som av statsutskottet här fästs vid detta anslag utöver vad Kungl. Maj:t föreslår, ställt dessa vägbyggare där uppe i det glesa Norrland i en sämre ställning, i en undantagsställning, jämförd med den, vari befolkningen i det övriga landet befinner sig. Jag ber därför att få framställa yrkande på att denna kammare måtte bifalla Kungl. Maj:ts förslag oförändrat. Det var också det resultat, vartill den avdelning kom, som hade sig anförtrodd den förberedande behandlingen av ärendet, och jag anser mig icke begå någon indiskretion, om jag upplyser om att det villkor, som ytterligare kom till, fästades vid anslaget

*Anslag till  
anläggande  
av enklare  
vägar i de  
tre nord-  
ligaste länen.*

(Forts.)

i statsutskottets plenum. För att då möjligen rädda något framställdes från annat håll ett medlingsförslag, där man åtminstone ville se till, att likställigheten upprätthölls ända till dess  $\frac{2}{3}$  av kostnaderna såsom statsbidrag tillgodogjordes vederbörande. Då detta förslag icke vann vidare anslutning inom utskottet, och ehuru jag reservationsvis framfört detsamma tillsammans med ledamöter från Andra kammaren, anser jag icke, i det läge frågan ligger, att det finnes någon anledning att hålla därpå, utan finner det riktigast och lämpligast att här biträda Kungl. Maj:ts förslag, och ber jag därför att få yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag oförändrat.

Greve Wachtmeister, Fredrik: Det är ganska märkvärdigt att, när man läser igenom den kungl. propositionen och där får veta, huru ofantligt nödvändigt det är att bevilja detta stora anslag för de tre norrländska provinserna och då man får veta, huru stora svårigheter dessa byar, som icke hava någon utfartsväg, hava att bekämpa och vilka ödemarker dessa vägar hava att gå igenom — det är, säger jag, ganska märkvärdigt, när man har läst detta och har såsom statsutskottet till fullo behjärtat de synpunkter, som Kungl. Maj:t fört fram, att sedan få höra civilministern muntligen tala om de bygder, som det här är fråga om. Även jag har fått promemorier från landshövdingen i Norrbottens län. Det var *inman* det var bestämt, att statsutskottet skulle gå med på att föreslå Riksdagen att bevilja detta stora anslag på 500,000 kronor. I dessa promemorier fingo vi tydligt och klart besked om huru nödvändigt det var att skaffa dessa byar utfartsvägar och huru värdelöst mycket var däruppe innan dessa vägar anskaffats. Nu hava vi hört av statsrådet, att samma landshövding givit honom en promemoria, där det talas om att marken till vägarna skulle kosta från 7 till 15 öre per meter. Jag tror icke, att de uppgifter vi fått från samma håll stämma med varandra.

Herr Kvarnzelius talade om att de vägar, som nu äro i fråga, komma att motsvara de allmänna landsvägarne här neråt. Jag tror, att herr Nilsson hade mera rätt, när han talade om att vägar av den billiga typ, varom nu är fråga, motsvara mera de vägar i övriga delar av landet, som byggas på enskild bekostnad; och under sådana förhållanden, och då denna mark är av synnerligen ringa värde, kan jag icke se annat, än att det är billigt att, när provinserna av detta stora anslag få stora fördelar — som jag erkänner äro fullt behöfliga och som jag gärna unnar dem — marken, såsom statsutskottet säger, lämnas gratis.

Här har talats om att det härigenom skulle begås orättvisa i jämförelse med det övriga landet, därför att ett bifall till statsutskottets förslag skulle innebära en olikhet mot det allmänna väganslaget. Jag tror icke, av skäl som förut sagts, att det är så farligt med orättvisan, utan om Riksdagen beslutar, i enlighet med vad statsutskottet här föreslagit, är jag säker på att denna mark icke kommer att kosta mycket. Jag tror icke att, om kommunerna själva skola anskaffa marken, den kommer att bliva dyr. Men vi



ha varit rädda för att, om staten skall betala marken, raka motsatsen skall inträffa.

Man har under debatten förut icke talat om utan endast snuddat vid den stora fördel, som dessa stackars byar, som icke hava utfartsväg, kunna komma i åtnjutande av, om Riksdagen bifaller detta förslag, såsom det här är skrivet, nämligen att de kunna t. o. m. få vägarna helt och hållet gratis, därför att det är överlämnat åt Kungl. Maj:t att i särskilt ömmande fall lämna bidrag till mer än  $\frac{2}{3}$  av kostnaden. Herrarna kunna nog tänka sig, att en sådan makt, lagd i Kungl. Maj:t hand, skulle väcka betänkligheter inom statsutskottet, och det var med en viss svårighet, som det gick igenom, och herr Kvarnzelius hade noga rätt, när han sade, att villkoret om fri mark sattes in i statsutskottets plenum. Det berodde, såsom herr Kvarnzelius nog erinrar sig, på en ganska vanlig statsutskottskompromiss, att detta bemyndigande för Kungl. Maj:t blev genomdrivet, men man ville på samma gång, att marken skulle lämnas gratis.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Sedan överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen i enlighet med de därunder förekomna yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet i nu föredragna punkt hemställt samt vidare därpå att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Rosén* begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad statsutskottet hemställt i punkten 22 av sitt utlåtande nr 6, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, avslår kammaren utskottets hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, och bifaller denna framställning oförändrad.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja -- 83;

Nej — 33.

*Anslag till  
anläggande  
av enklare  
vägar i de  
tre nord-  
ligaste länen.*  
(Forts.)

Personligt  
lönstillägg åt  
t. f. medicinalrådet  
E. Sederholm  
m. m.

Punkten 23.

I punkt 22 av föreliggande huvudtitel i statsverkspropositionen hade Kungl. Maj:t föreslagit Riksdagen att på extra stat för år 1914 anvisa dels till provisorisk löneroglering för befattningshavare i medicinalstyrelsen, i enlighet med de uti statsrådsprotokollet angivna och på de i samma protokoll omförmälda villkor, ett förslagsanslag av 19,800 kronor, därav högst 812 kronor 50 öre finge användas till höjning av vikariatsersättning; dels ett anslag av 1,100 kronor till personligt lönstillägg åt tillförordnade medicinalrådet Edvard Sederholm, att, så länge han under åren 1913 och 1914 på grund av nådigt förordnande bestrede ett medicinalrådsämbete i medicinalstyrelsen, utgå med 50 kronor i månaden med pensionsavdrag, beräknat efter 50 kronor för år, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis under år 1913 utanordna, av ovannämnda belopp å 19,880 kronor 190 kronor samt av nyssberörda belopp å 1,100 kronor 550 kronor; dels ett anslag av 600 kronor att under år 1914 med 50 kronor i månaden användas såsom personligt lönstillägg åt tillförordnade medicinalrådet Gustav Richard Stenbeck, så länge han på grund av nådigt förordnande bestrede ett medicinalrådsämbete i medicinalstyrelsen; dels till avlönande av en extra vaktmästare hos medicinalstyrelsen ett anslag av 1,175 kronor; dels för bestridande av utgifterna för ett vetenskapligt råd vid medicinalstyrelsens sida samt för anställande av två medicinalrådsassistenter ett anslag av 17,650 kronor; dels ock till provisorisk höjning av anslaget till medikamentsräkningars granskning, vikariatsersättning, renskrivning, flitpengar och tillfälliga biträden ett anslag av 2,000 kronor.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda grunder hemställt, att Riksdagen måtte på extra stat för år 1914 anvisa

a) till provisorisk löneroglering för befattningshavare i medicinalstyrelsen, i enlighet med de uti statsrådsprotokollet angivna och på de i samma protokoll omförmälda villkor på extra stat ett *förslagsanslag* av 19,690 kronor, därav högst 812 kronor 50 öre må användas till höjning av vikariatsersättning,

b) ett anslag av 550 kronor till personligt lönstillägg åt tillförordnade medicinalrådet Edvard Sederholm, att, så länge han under 1914 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande bestrede ett medicinalrådsämbete i medicinalstyrelsen, utgå med 50 kronor i månaden med pensionsavdrag, beräknat efter 50 kronor för år,

c) ett anslag av 600 kronor att under år 1914 med 50 kronor i månaden användas såsom personligt lönstillägg åt tillförordnade medicinalrådet Gustav Richard Stenbeck, så länge han på grund av kungl. förordnande bestrede ett medicinalrådsämbete i medicinalstyrelsen,

d) till avlönande av en extra vaktmästare hos medicinalstyrelsen ett anslag av 1,175 kronor;

e) för bestridande av utgifterna för ett vetenskapligt råd vid

medicinalstyrelsens sida samt för anställande av två medicinalråds-assistenter ett anslag av 17,650 kronor; samt

f) till provisorisk höjning av anslaget till medikamentsräkningar granskning, vikariatsersättning, renskrivning, flitpenningar och tillfälliga biträden ett anslag av 2,000 kronor.

Vid mom. b) av förevarande punkt hade reservation avgivits av greve *F. Olsson Wachmeister*, friherrarne *J. T. Gripenstedt*, och *H. C. Falkenberg*, herr *H. F. Lamm*, friherre *J. G. Beck-Friis* samt herrar *O. M. Strömberg*, *J. Nilsson* och *E. F. Hellberg*, vilka ansett, att utskottet i denna del bort hemställa,

att Riksdagen måtte på extra stat för år 1914 anvisa ett anslag av 1,100 kronor till personligt lönetillägg åt tillförordnade medicinalrådet *Edvard Sederholm*, att, så länge han under åren 1913 och 1914 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande bestrede ett medicinalrådsämbete i medicinalstyrelsen, utgå med 50 kronor i månaden med pensionsavdrag, beräknat efter 50 kronor för år, med rätt för Kungl. Maj:t att av detta belopp av tillgängliga medel förskottsvis under år 1913 utanordna 550 kronor.

Herr statsrådet *Schotte*: Det är med avseende på mom. b) under 23 punkten i detta betänkande, således i fråga om personligt lönetillägg åt t. f. medicinalrådet *Sederholm*, som jag skall be att få yttra några ord.

Utskottet har funnit grundade skäl föreligga för att medicinalrådet *Sederholm* skulle komma i åtnjutande av ålderstillägg å sin lön. Det enda, som skiljer utskottets och Kungl. Maj:ts förslag åt, är den omständigheten, att utskottet har funnit, att ett dylikt ålderstillägg bör utgå först från och med år 1914, under det att Kungl. Maj:t gjort framställning om att det skulle utgå från och med innevarande års början. Om *Sederholm* hade varit ordinarie medicinalråd, skulle enligt vanliga grunder framställning hava gjorts hos Kungl. Maj:t om ålderstillägg före utgången av den tid, som erfordras för ålderstilläggs vinnande. Och i anslutning därtill har medicinalstyrelsen inkommit med framställning om ålderstillägg åt medicinalrådet *Sederholm* först vid slutet av år 1912. Medicinalstyrelsen hade så mycket mindre anledning att förfara på annat sätt, som i ett motsvarande fall, beträffande t. f. medicinalrådet *Stenbeck*, styrelsen förfarit på det sätt som nu skett och detta även godkänts av Kungl. Maj:t och Riksdagen år 1907. Det är också orsaken till att medicinalstyrelsen icke gjort framställning om ålderstillägg åt *Sederholm* å sådan tid, att frågan kunnat föreläggas 1912 års riksdag; och då det förfarandet har stöd så väl i praxis beträffande ordinarie tjänster som jämväl i en föregående riksdags beslut, synes det mig, att det skulle vara en smula obilligt, om *Sederholm* icke skulle komma i åtnjutande av ett ålderstillägg, som alla äro ense om att han förtjänar, därför att varken medicinalstyrelsen eller Kungl. Maj:t inkommit med frågan till 1912 års riksdag.

Nu åberopar utskottet ett yttrande, som det haft med avseende på ålderstillägg för vaktmästarna hos justitiedepartementet; man

*Personligt  
lönetillägg åt  
t. f. medicinalrådet  
E. Sederholm  
m. m.  
(Forts.)*

*Personligt löne tillägg åt t. f. medicinalrådet* vill icke, att ett dylikt medgivande om ålderstillägg skall retroaktivt tillämpas. Det må uppmärksammas, att med avseende på dessa vaktmästare gäller, att det är fråga om en *ny* förmån, en löneförbättring, och man kan med fog påstå, att en löneförbättring icke bör hava en retroaktiv verkan. Här rör det däremot en tjänst, som är uppförd på ordinarie stat, men som på grund av särskilda omständigheter, vilka kammaren väl känner till, icke blivit besatt med ordinarie innehavare. Kungl. Maj:t har just för att medicinalstyrelsens organisationsfråga skulle hållas öppen, förordnat att förevarande medicinalrådsämbete, under tiden till dess organisationsfrågan blivit avgjord, icke skulle besättas med ordinarie innehavare. Den tillförordnade uppbar full medicinalrådslön och Kungl. Maj:t har aldrig avsett, att det tillförordnade medicinalrådet skulle komma i en avgjort sämre ställning än om han vore ordinarie. Det är visserligen sant, såsom det är åberopat i reservationen, att Kungl. Maj:t år 1912 gjorde framställning om beviljande för år 1913 av personligt ålderstillägg åt en dåvarande extra kanslissekreterare i jordbruksdepartementet, vilken, därest han fortfarande i denna befattnings tjänstgjort, först vid 1913 års ingång skulle hava uppehållit tjänsten i fem år. Men såvitt jag minnes — och det framgår icke heller av jordbruksutskottets betänkande — uttalade icke detta utskott, att Kungl. Maj:t borde förfara på liknande sätt vid kommande tillfällen. Men om statsutskottet nu anser, att man bör förfara på annat sätt, än som skett i den nu förevarande punkten, skall jag naturligtvis för framtiden ställa mig denna önskan till efter rättelse och tillse, att dylika frågor vid kommande riksdagar varda behandlade enligt utskottets önskan, så att ålderstillägg icke komma att belasta en stat, som redan är av Riksdagen fastställd. Men i detta speciella fall, och innan utskottet så att säga givit en sådan »varning», tycker jag det är något obilligt mot tjänst innehavaren, att han icke kommer i åtnjutande av ålderstillägg; och hoppas jag därför, att denna kammare, som har så många reservanter i detta ärende, behjärtar denna billighetssynpunkt och biträder det förslag, som Kungl. Maj:t i avseende på ålderstillägg åt t. f. medicinalrådet Sederholm framlagt.

Greve Wachtmeister, Fredrik: På de av herr statsrådet och chefen för civildepartementet anförda skäl ber jag att få yrka bifall till den vid betänkandet fogade reservationen.

Herr Lindblad, Anders: Jag ber att få yrka bifall till statsutskottets förslag. Jag tror icke, att det är nyttigt att fortsätta på den väg, som man slog in på år 1907. Då förekom det av reservanterna åberopade fallet Stenbeck. Om vi nu fastslå något liknande, kan det åberopas i en framtid, och följderna blir den, att vi fastslå en praxis, som ingen vill hava fastslagen, nämligen att ålderstillägg skola utgå retroaktivt. När vi nyss själva avslöga retroaktiv verkan av ålderstillägg för vaktmästare, tycker jag, att konsekvensen bjuder, att man även i detta fall stannar vid vad

statsutskottet föreslagit. Jag yrkar därför bifall till statsutskottets förslag.

*Personligt  
lönetillägg åt  
t. f. medicina-  
lnrådet  
E. Sederholm  
m. m.  
(Forts.)*

Sedan överläggningen förklarats härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de yrkanden, som därunder förekommit, propositioner komme att göras särskilt beträffande vart och ett av de olika momenten av föreliggande punkt.

På därefter gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. a) hemställt.

Sedermera gjorde herr talmannen enligt de i avseende å mom. b) framställda yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare därpå att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, såvitt den skilde sig från Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, skulle bifalla denna framställning oförändrad; och förklarade herr talmannen sig anse den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Herr *Lindblad, Anders*, begärde votering, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en omröstningsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren, med avslag å statsutskottets i punkten 23 mom. b) av dess utlåtande nr 6 gjorda hemställan, såvitt den skiljer sig från Kungl. Maj:ts framställning i ämnet, skall bifalla denna framställning oförändrad, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan.

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 83;  
Nej — 33.

*Mom. c—f).*

Vad utskottet hemställt bifölls

*Punkterna 24—26.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 27.*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 28—32.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 33.*

Lades till handlingarna.

*Punkten 34.*

*Om statsbidrag till en asyl för obildbara sinnesslöa barn i Norrbottens län.*

I två likalydande motioner, väckta, den ena inom Första kammaren, nr 23, av herr *O. Bergqvist* och den andra inom Andra kammaren, nr 69, av herr *P. Hellström*, hade föreslagits, att Riksdagen ville bevilja och på extra stat för 1914 anvisa ett belopp av 35,000 kronor att utgå såsom bidrag till uppförande av en asyl för obildbara sinnesslöa barn i Norrbottens län under förutsättning att landstinget mot åtnjutande av bemälda bidrag uppförde en asylbyggnad av sten, beräknad för minst 35 platser.

Utskottet hade i nu föredragna punkt på anförda grunder hemställt, att herrar Bergqvist och Hellströms förevarande motioner ej måtte vinna Riksdagens bifall.

Herr Bergqvist: Jag skall först med några ord yttra mig angående det ifrågavarande utlåtandet. Utskottet säger att det »till fullo behjärtar angelägenheten av att de obildbara sinnesslöa må erhålla den bästa möjliga vård och biträder också den av motionärerna uttalade mening, att förhållandena i våra nordligaste landsändar i flera avseenden torde vara av den säregna beskaffenhet, att statsmakternas mellankomst till avhjälpande av förefintliga brister och missförhållanden kan vara väl påkallad».

Jag ber att till utskottet få uttala min tacksamhet för detta erkännande.

Sedan påvisar utskottet, att Riksdagen i flera fall behjärtat behoven där uppe, men de exempel, som här omnämnas, avse helt andra områden än den sak, varom här är fråga. Utskottet har emellertid icke velat i detta fall förorda Riksdagens mellankomst, huvudsakligen av det skäl, att ett sådant beslut skulle enligt utskottets förmenande hava till följd liknande krav från andra landsdelar. Men om man ställer sig på den ståndpunkten, att förhållandena här äro *säregna*, har man därmed värjt sig mot den faran, att det skulle bliva något prejudikat för andra rikets län. Det finnes ju t. ex. ett anslag, som går ut till utackordering av fattiga skolbarn, som bo långt ifrån skola, och det har beviljats med hänsyn till de där uppe rådande säregna förhållandena och har ingalunda föränlett motsvarande krav från andra häll.

Jag vill framhålla, huru behjärtansvärd denna sak är. Jag har ofta varit i tillfälle att se, huru eländigt de sinnesslöa hava det uti sina avlägsna hem och till vilket besvär de äro för sina anhöriga, och jag har icke kunnat underlåta att ägna mitt intresse åt denna

frågas lösning inom Norrbottens län. Jag har försökt att arbeta för saken under flera år, ehuru tyvärr utan framgång. Nu hade jag tänkt att genom ett bidrag från statens sida frågan skulle kunna lättare lösas och den välbehöfliga vård, som ännu saknas för de obildbara sinnesslöa barnen, kunna beredas dem. Jag vet ju att det är hopplöst, men jag vill i alla fall yrka bifall till motionerna.

*Om statsbidrag till en asyl för obildbara sinnesslöa barn i Norrbottens län.*

(Forts.)

Greve Wachtmeister, Fredrik: Jag vill säga, att det icke är med något lätt hjärta som jag går att yrka bifall till utskottets hemställan i denna punkt, ty jag kan icke neka till att synnerligen behjärtansvärda förhållanden framförts av den föregående talaren dels i hans motion och dels i hans nyss avgivna yttrande. Men vi hava i utskottet ändå, trots att vi insett detta och huru gärna vi än skulle velat tillstyrka motionen, dock ej vågat gå med på den. Ty det är nog alldeles säkert att, trots de säregna förhållandena för Norrbotten, skulle det vara omöjligt, därest vi ginge in på detta krav, om dylika framställdes från Västerbottens, Jämtlands och de andra många länen, att underlåta att gå med även på anslag åt dessa, och sedan hade man givit upp gärdet för hela landet; men jag tror icke att Riksdagen nu är villig att vid sitt ben binda sådana betydande statsutgifter, i avseende å vilka hittills gällt såsom regel att de bekostats av de olika landstingsområdena. Jag tror därför, att det skulle vara alltför farligt att här giva ett prejudikat, och det har även varit orsaken, varför utskottet avstyrkt motionen.

Den ärade talaren sade, att det varit på helt andra områden än detta, som Riksdagen lämnat sin hjälpande hand till Norrland. Ja, det kan ju så vara, men i det fallet äro de dock lika, att det alltid gällt mycket penningar. Det kan ej nekas att Riksdagen visat sig mycket frikostig mot de norra delarne av vårt land, och denna frikostighet har helt nyss kommit till synes vid frågan om väganlagen. Jag tror således icke, att man kan beskylla oss för att ha varit särskilt njugga mot Norrland.

Av dessa skal ber jag att få yrka bifall till statsutskottets hemställan.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjordes enligt därunder förekomna yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i föreliggande punkt hemställt samt vidare därpå att kamraren med avslag å utskottets hemställan skulle bifalla de i ämnet väckta motionerna, och förklarades den förre propositionen, vilken upprepades, vara med övervägande ja besvarad.

*Punkterna 35—43.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 44.*

Lades till handlingarna.

*Punkten 45.*

Utskottets hemställan bifölls.

*Punkten 46.*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 47—56.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 57.*

Lades till handlingarna.

*Punkterna 58—66.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Punkten 67.*

*Om stats-  
understöd åt  
Sveriges  
riksförbund  
av frivilliga  
brandkärer.*

I en inom Andra kammaren av herr *J. P. Jesperson* m. fl. väckt motion, nr 172, hade hemställts, att Riksdagen ville besluta att till understöd åt Sveriges riksförbunds av frivilliga brandkärer verksamhet bevilja ett anslag av 25,000 kronor under åren 1914—1919 och därav under år 1914 anvisa 5,000 kronor.

Utskottet hade i denna punkt på anført skäl hemställt, att herr Jespersons m. fl. förevarande motion icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Reservation hade avgivits av herrar *A. Ekman* och *E. F. Hellberg*, vilka ansett, att utskottets yttrande bort hava följande lydelse:

»Såsom i motionen anföres, har emellertid förbundet, förutom bidrag av brandförsäkringsanstalter, vilka också synts utskottet i första hand böra i sådant avseende lämna understöd, jämväl av Kungl. Maj:t utav tillgängliga medel erhållit visst statsbidrag.

Då Kungl. Maj:t sålunda redan har sin uppmärksamhet fäst vid förbundets verksamhet, och det synes utskottet att, därest staten skulle finnas böra träda emellan för att ytterligare bistå förbundet, initiativet härtill torde böra utgå från Kungl. Maj:t, har utskottet ej funnit sig kunna biträda den i motionen gjorda framställningen.»

Herr Hallberg: Denna motion avser understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkärer, och utskottet har uttalat, att förbundets syfte är värt allt behjärtande, men det oaktat har utskottet avstyrkt bifall till motionen, förmenande att denna angelägenhet är en brandförsäkringsanstaltens affär inom landets särskilda delar. Vid punkten i fråga är fogad en reservation, som uttalar sig



något mera trösterikt, hållande före att, därest denna sammanslutning befinnes vara värd att understödjas, Kungl. Maj:t nog torde vidtaga anstalter för att ett sådant understöd må komma sammanslutningen till del, men i allt fall mena jämväl reservanterna, att frågan huvudsakligen rör brandförsäkringsanstalterna. Jag kan omöjligen för min del dela denna uppfattning, ty att söka förekomma att människoliv spilles är utan tvivel icke en brandförsäkringsanstalternas angelägenhet, och att egendom går förlorad är en national-ekonomisk förlust. Jag kan nu icke heller underlåta att påpeka den uppfostrande betydelse, som detta förbunds versamhet innebär såsom höjande av samhällsandan och väckande av plikt känslan och samhörighetskänslan. Och dessutom är att beakta, att lagstiftningen ej lämnar någon möjlighet att på landsbygden ordna denna angelägenhet genom kommunernas åtgörande, vadan den måste omhändertagas på frivillighetens väg, således av frivilliga brandkårer. Detta riksförbund avser just att skapa en enhetlig gestaltning av dylika brandkårer.

*Om stats-  
understöd åt  
Sveriges  
riksförbund  
av frivilliga  
brandkårer.  
(Forts.)*

Nu inser jag alltför väl, att gentemot ett i sak enhälligt utskotts avstyrkande icke finnes någon återvändo, men jag har med avseende å eventuella framtida framställningar om understöd av detta förbund icke kunnat underlåta att inlägga min gensaga mot den ståndpunkt, som i utskottsbetänkandet funnit uttryck. Något yrkande har jag icke att framställa.

Greve Wachtmeister, Fredrik: Oaktat den föregående talaren icke gjorde något yrkande, anhåller jag dock att få yttra ett par ord. Jag vill då fästa kammarens uppmärksamhet på att Kungl. Maj:t under åren 1912 och 1913 lämnade detta förbund ett understöd af 2,500 kronor om året, och jag är övertygad om, att därest Kungl. Maj:t därtill finner skäl, kan Kungl. Maj:t av sina allmänna besparingar fortfarande lämna detta förbund understöd, liksom jag har den övertygelsen att, om Kungl. Maj:t sedan finner att förbundet går emot en sådan utveckling att Kungl. Maj:t anser sig böra påkalla Riksdagens hjälp för att understödja och befördra denna vidare utveckling, Kungl. Maj:t icke läser underlåta att till en kommande riksdag lägga fram saken. Men när förhållandet nu är att Kungl. Maj:t redan understöder verksamheten i fråga och har sin uppmärksamhet riktad därpå, torde väl Riksdagen böra vänta att fatta något beslut i ärendet, tills Kungl. Maj:t finner saken mogen att läggas fram för Riksdagen.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning biföll kammaren vad utskottet i föreliggande punkt hemställt.

*Punkterna 68 och 69.*

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.

Föredrogs ånyo bevillningsutskottets den 21 och 22 innevarande månad bordlagda betänkande nr 17, i anledning av väckta motioner angående utredning och förslag rörande skatt å jordvärde m. m.

I två inom Riksdagen väckta motioner, den ena i Första kammaren nr 64, av herr *Klefbeck*, och den andra i Andra kammaren, nr 184, av herr *Lindhagen*, hade motionärerna enstämmigt hemställt, »att Riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om en skyndsam och uttömmande behandling av jordvärdespörsmålet i hela dess vidd samt framläggande för Riksdagen av de förslag, vartill denna beskattningsfråga närmast befines böra föranleda, i vilket senare avseende torde särskilt övervägas antagandet av författningar rörande dels särtaxering av jordvärdet å jord och naturtillgångar av olika slag samt eventuellt koncessionsvärden och dels rätt för kommuner att i den utsträckning de finna lämpligt ersätta skatter på byggnader och arbetsinkomster med jordvärdeavgift».

Utskottet hade i detta betänkande på åberopade grunder hemställt, att herrar *Klefbecks* och *Lindhagens* förevarande motioner, I: 64 och II: 184, angående utredning och förslag rörande skatt å jordvärde m. m., icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr *Klefbeck*: Då jag väckte min till utseendet så obetydliga motion i denna fråga, gjorde jag det under förhoppning att här i denna kammare få framfört ett spörsmål, som jag för min del anser vara ett av de mest betydelsefulla som på senare tider uppstått, och jag sträckte mina förhoppningar ända därhän, att möjligen en utredning så fullständig som möjligt från Kungl. Maj:t skulle kunna åstadkommas, genom vilken man finge allsidigt belyst det viktiga spörsmål, som jag tillåtit mig att här påpeka. Men efter det utskottsutlåtande, som vi nu ha i våra händer, ligger ju hela frågan uti ett annat läge, varför jag icke skall besvara med att vidare djupgående inlåta mig på densamma, utan vill jag blott i all korthet giva min motion en, som man plägar säga, hederlig »begravning».

Jag är dock icke riktigt nöjd med den motivering utskottet lämnat, ty det vill synas mig som om utskottet något väl snävt avvisat ett viktigt spörsmål och egentligen blott hänvisat till vad som faktiskt redan är åtgjort. Man kan ju säga att mera behöves icke utskottet säga, och det kan ju så vara, men det är ju så, att de egna barnen äro kära barn, och jag skulle så gärna velat att frågan vunnit litet mera uppmärksamhet. Emellertid, då utskottet vittnat om att särskilda kommitterade äro i begrepp att utreda om andra grunder i fråga om uppskattning av fast egendomsvärde och att därvid även skall utredas spörsmålet huruvida en särskild taxering av jordvärdet är möjlig, förstår jag nog att utskottet icke gärna kunnat komma till annat resultat än det gjort.

Jordfrågan i dess helhet förefaller mig i allra högsta grad betydelsefull, ty såvitt jag vet finnes det icke någon fråga, som på senare tider varit uppe, vilken så genomgående griper in på hela

beskattningsväsendet. Ett genomförande t. ex. av de önskemål, vilka av de s. k. jordreformvännerna hysas, skulle innebära en i ganska hög grad omfattande omläggning av hela skattesystemet. En sådan omläggning kan ju av många grunder vara särskilt önskvärd.

Ett önskemål, omfattat även av andra än de s. k. jordreformvännerna, går ut på att söka draga upp en stark gränslinje emellan sådana värden, som åstadkommas av den enskilde genom hans eget arbete, och sådana värden, som utan hans eget åtgörande äro en följd av uteslutande samhällliga förhållanden. Om t. ex. en person har en egendom, och en järnväg genom samhällliga medel bygges förbi denna egendom, stiger i och med detsamma egendomens värde, ehuru innehavaren ej lagt två strån i kors för att göra sig förtjänt av denna värdestegring. Så fort ett samhälle växer och dess befolkning börjar tilltaga, eller så ofta det sker förbättringar i ena eller andra riktningen, komma genast en mängd oförtjänta värden till för en mängd enskilda, och man håller då före, att det är en fullt rättvis åtgärd, om de värden, som på så sätt utan egna åtgöranden tillkommit, särskilt beskattas i motsats mot den hittills gällande regeln för beskattning, att en person, som vinnlagt sig om att förbättra sin egendom, på visst sätt »straffas» för detta därigenom att han får erlägga högre skatt, eftersom han lyckats genom sitt arbete skaffa sig högre inkomster. Om man nu kunde få en omläggning i den riktningen, att den genom eget arbete förvärfvade inkomsten ej betungades eller skattlades och i stället alla genom samhällliga åtgöranden åstadkomna värden mera skattlades, så vore det, såvitt jag förstår, en åtgärd av synnerlig rättvisa.

En annan verkan av genomförandet av jordreformvännernas önskemål vore, att man i högre grad skulle komma till rätta med ett spörsmål, som för alla större samhällen är synnerligen trängande, nämligen huru man skall få större möjlighet att få tomtmarken upplåten åt medborgarne och på landsbygden större möjlighet att få odlingsjord åt sådana armar, som vore villiga att ägna sina krafter åt jordbruksarbetet. Det förefaller nämligen klart, att, om själva jordvärdet såsom sådant belägges med en viss skatt, därav skulle följa, att det icke längre vore förenligt med en sund ekonomisk politik att låta jorden i stad eller på land ligga obrukad, utan att man i stället skulle försöka att draga största möjliga nytta av den mark, som är i ens hand. Sålunda skulle det väl icke längre bliva ekonomiskt att inom en stad hava en mängd obebyggda omraden, som under längre tid skulle ligga till sig och bliva medeltill till genom spekulation inhösta stor vinst, icke heller skulle det bliva ekonomiskt fördelaktigt att äga och innehava väldiga jordegendomar, av vilka blott en liten del brukades ordentligt, utan man skulle finna med sin fördel förenligt att upplåta tomtmarken till bebyggande och upplåta sin icke använda jord till bruk åt villiga jordbrukare.

När denna fråga föres på tal, mötes man ofta av ganska stort missförstånd från deras sida, som icke ännu sökt sätta sig djupare in i densamma. Man säger då vanligen som så, att det är i högsta

*Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)*

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

grad upprörande, att man skulle ytterligare betunga jordbruket, lägga alla skatter på jorden och i stället befria inkomsttagarne. En sådan invändning vilar, såvitt jag förstår, på ett fullständigt missförstånd av frågan. Danmarks småbrukare äro intresserade jordreformvänner och hava till fullo insett, att en lagstiftning i den här riktningen skulle för dem vara synnerligen gagnelig. Men därjämte hava de också väl insett, att en lagstiftning i denna riktning skulle vara synnerligen besvärlig för personer, som idka vad vi bruka kalla tomtjobberi eller som ej vilja låta den av dem icke använda jorden komma till användning genom andra händer, som äro villiga och dugliga att taga den om hand. Det blir, såvitt jag förstår, icke den mindre jordbrukaren, som betungas av en sådan skatt — hans villkor förbättras i stället därav — utan det blir i första hand tomtjobbarne i städerna och andra, som på ekonomiskt ofördelaktigt sätt innehava sin jord, som på det sättet skulle drabbas av ökad skatteplikt.

Jag skall icke trötta kammaren med längre föredrag i det här ämnet, utan vill blott tacka för, att jag fått framföra åtminstone dessa första grunder av denna viktiga fråga; och när en gång, såsom vi hoppas, ärendet föreligger i ett annat skick, grundat på en av Kungl. Maj:t verkställd utredning — denna må nu gå ut på till- eller afstyrkande — kanske jag, om jag då tillhör denna kammare, får gå djupare in i frågan.

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Greve Lagerbjelke: Med anledning av motionärens anförande nyss vill jag endast framhålla, att det av honom anförda exemplet talade för rättmätigheten av en värdestegringskatt, och icke för den jordvärdeskatt, som är föremål för hans motion.

Vad som uppkallat mig är utskottets motivering. När utskottet här säger sig hava inhämtat, att kommunalskattekommitterade för närvarande äro sysselsatta med en av de frågor, vilkas utredning motionärerna påkalla, nämligen frågan om åstadkommande av en särtaxering av jordvärdet, har jag ingenting att erinra mot denna utredning. Däremot kan jag icke följa utskottet, då det vidare yttrar: »Det lärer även vara att vänta, att vid det fortsatta arbetet med de skattefrågor, som sålunda äro under utredning, jordvärdespoersmålet i sin helhet kommer att upptagas till uttömmande behandling» och vidare: »Då sålunda den fråga, motionärerna önska utredd, — — — i sin helhet kan förutsättas bliva föremål för behandling» etc. Innan jag går vidare, vill jag emellertid för undvikande av missförstånd med avseende å fortsättningen av mitt anförande med ett par ord uppehålla mig vid kommunalbeskattningen. Jag vill i detta avseende uttala, att jag anser det ganska rimligt, att i kommunerna skatten skall utgå ej blott efter inkomstens storlek, utan även efter dess art; att det bör givas mera uttryck för intresseprincipen i beskattningen, så att de, som ha mera intresse av utvecklingen, även beskattas relativt mera. Jag anser således, att en jordvärdestegringskatt är i principen rättvis, om den än är svår att i praktiken införa och tillämpa. Jag anser också, att skäl

kunna tala för en objektskatt på jord, särskilt i städerna. Men dessa skatter böra givetvis kompletteras med, bland annat, en allmän inkomstskatt.

För att nu återvända till den av mig klandrade delen av utskottets motivering, framgår av motionen uppenbart, att den utredning, motionärerna önska, innebär en utredning av den rena georgeismen, tillökt med utredning om ytterligare expropriationslagstiftning och om åtgärder för ett naturenligt tillstånd. Nu är förhållandet, att frågan om georgeismen förut aldrig varit under debatt i denna kammare. Motion därutinnan har väckts vid två föregående riksdagar, men då av formella skäl avstyrkts av vederbörande utskott, och denna kammare har, som jag nämnde, utan debatt biträtt utskottets förslag. Det kan då ej vara ur vägen att något beröra, vad georgeismens program egentligen innebär. Det är, att all skatt skall läggas på jorden, ej på den fasta egendomen i allmänhet, utan uteslutande på det rena jordvärdet. Vad menar nu georgeismen med det rena jordvärdet? Det är liksom allt, som rör denna lära, mycket växlande, dimmigt och obestämt. Jag vill för att visa detta gå till sid. 29 i motionen i Andra kammaren, där det talas om det rena jordvärdet. Där säges bland annat: »Det är särskilt två spörsmål som dryftas: är det möjligt att med någorlunda säkerhet fränskilja jordvärdet från byggnadsvärdet?» — där skulle således det rena jordvärdet vara jordens värde med avdrag av byggnadsvärdet. Men i andra stycket heter det: man har »endast sökt fränskilja byggnadernas och förbättringarnas värde» — här skulle således även förbättringarnas värde avskiljas, vilket är något annat, än som står i föregående stycke.

För att vinna målet att lägga all skatt på den fasta egendomen, skulle hela jordrättan, vad den nu än må vara, konfiskeras. Detta vilar på den satsen, att jorden såsom sådan eller jordvärdet icke kan vara föremål för enskild äganderätt och det på den grund, att jorden är en naturprodukt och att jordvärdet är frambragt dels genom naturen och dels genom samhällets verksamhet. Jag vill dock påstå, att *teoretiskt* sett jordens egenskap att vara en naturprodukt ingalunda i och för sig är ett skäl att underkänna de enskildes äganderätt. Till bevis härför kunna ju mångfaldiga exempel åberopas. I själva verket stiga alla värden med samhällets utveckling, och konsekvensen av georgeisternas åsikter i jordfrågan bliver obevekligen, trots deras påstående om motsatsen, ett förkastande av all enskild äganderätt. *Praktiskt* sett, står sig georgeismen än sämre. Det är sant, att en stor del av det jordvärde, som äges av enskilde, frambragts av samhället. Men det är lika sant, att de nuvarande innehavarna av dessa värden icke fått dem till skänks av samhället, utan köpt dem av sina företrädare och betalt dem eller öfvert dem efter samma grunder, som man ärver annan egendom. Det är i förbiseende av detta faktum liksom i förbiseende av inteckningshavares rätt, som efter mitt förmenande georgeismens största svaghet ligger; och det är på denna grund man kan påstå, att georgeismen, tillämpad i praktiken, skulle föra till de blodigaste orättvisor, ja, blodigare än socialismen. Härmed

*Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)*

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

vill jag ingalunda hava sagt, att icke samhället har rätt att få del av dessa jordvärden, i den mån de icke äro köpta och betalda av jordägaren. Men detta kan ske genom den av mig förut omtalade jordvärdestegringskatten, som ofta förväxlas med jordvärdeskatten, varpå motionären givit exempel. Skillnaden mellan dessa skatteformer är oerhörd. Jordvärdeskatten skulle konfiskera jordvärden, men jordvärdestegringskatten avser att låta det allmänna få del av jordvärden, som genom samhället hålla på att skapas.

En uppenbar brist i det georgeistiska systemet är även, att det söker lägga alla skatter på jorden. Detta måste åtminstone i vårt land betraktas som en utopi, en ekonomisk omöjlighet. Vårt lands rena jordvärde har beräknats till omkring 1 miljard; men antag, att det är det dubbla, det är dock uppenbart, att räntan därå, beräknad efter 4 å 5 procent, uppgår till blott en bråkdel av landets hela skattebehov för staten och kommunerna.

Vidare bör enligt motionärernas mening utredningen om jordvärdesproblemet också åtföljas av andra utredningar, bland annat angående expropriationslagstiftning. I fråga om denna säga motionärerna: »I tider, då en storgodsbildning hotar folkets frihet och oberoende mångenstädes, är det oundgängligt att ha till hands även en expropriationslagstiftning, med vilken kan göras ett operativt grepp i det rätta ögonblicket på en viss plats för just de människor, som för tillfället där äro hotade eller behöva jord.» Ja, det är ju, som herrarne höra, ytterst obestämt. Vidare skulle en utredning göras angående ett mera naturenligt levnadssätt för människorna. Detta är mycket beaktansvärt, men i det avseendet hava motionärerna, här åtminstone, ingenting annat att föreslå, än att det borde vara förbjudet att till uthyrning uppföra bostadshus i mer än tre våningar.

Det är således en utredning av dessa frågor i hela deras vidd, som enligt utskottet kan förutsättas bli verkställd utan någon åtgärd från Riksdagens sida; och synes det av utskottets utlåtande, som om denna utredning skulle verkställas av kommunalskattekommitterade. Det förefaller nu föga sannolikt, för att icke säga otroligt, att kommunalskattekommitterades uppdrag, som redan förut är så omfattande, skulle utökas på detta sätt — och ser jag ett stöd för denna mening även däri, att georgeismens program i främsta rummet syftar på statsskatterna och icke på kommunalskatterna. Men om så skulle vara — och utskottets uttalande därutinnan är kategoriskt — anser jag, att utskottet bort reagera mot en utredning av denna omfattning, att utskottet bort åtminstone uttala någon tveksamhet om behovet av en utredning av georgeismens läror, en utredning, som jag för min del anser fullständigt onödig, då georgeismens satser måste anses hava i den allmänna diskussionen blivit fullständigt vederlagda.

Nu vill jag gent emot utskottet gärna medgiva, att den vanliga praxis i utskotten är, att, när utredning i en föreliggande fråga pågår eller kan förväntas, utskottet nöjer sig med att hänvisa därtill; men i detta fall finner jag dock omständigheterna vara så exceptionella, att undantag bör göras från den vanliga regeln. Jag

vill även framhålla, att utskottet ej bestämt påstår, att något uppdrag om utredning redan lämnats. Jag anser då, att tystnad nu från Riksdagens sida mycket väl kan tolkas såsom bevis på, att Riksdagen ej har något emot, att en sådan utredning göres.

Då jag sålunda, herr vice talman, ej kan gilla utskottets motivering i vissa avseenden, får jag för min del hemställa, att ur motiveringen måtte uteslutas de två sista styckena och i stället insättas: På grund härav får etc. —; mot klämman har jag givetvis intet att erinra.

*Ang.  
utredning  
och förslag  
rorande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)*

Herr Karlsson: Ja, utskottet står här i den belägenhet, som utskott icke så sällan göra: motionären å sin sida tyckte, att utskottet något snävt avvisat motionerna; den siste talaren tyckte, att utskottet ställt sig alltför välvilligt mot den tankegång, som motionerna företråda. Då skall jag emellertid be att få säga, att, såvitt jag förstår, utskottet endast relaterat faktiska förhållanden och i sådant avseende framhållit, att frågan är föremål för utredning; och under sådana omständigheter har utskottet funnit det vara onödigt att skriva och därför avstyrkt motionen. Det är, som den siste talaren antydde, ett mycket vanligt sätt inom utskott att gå till väga, då man under utskottets behandling av en väckt fråga får reda på, att saken är föremål för utredning.

Nu har emellertid den siste talaren velat göra gällande, att utskottet bort reagera mot den utredning av georgeismens läror, som motionärerna skulle påyrkat. Utskottet har ställt sig på den ståndpunkten, att det icke alls velat yttra sig om värdet av motionärernas funderingar, utan kort och gott sagt, att de frågor, som motionärerna framburit till Riksdagens behjärtande, redan äro föremål för utredning. Man skulle kunna få höra den invändningen — jag nästan väntade, att den föregående talaren skulle göra den — att detta icke vore ett riktigt referat. För att kammaren må komma i tillfälle att bedöma, huruvida det referat över de faktiskt föreliggande förhållandena, som finns i utskottets motivering, är riktig, ber jag få nämna, att den person, som inom kommunal-skatteskommittén har denna utredning om hand, har läst betänkandet och vitsordat, att det förhåller sig så som där står. Jag föreställer mig därför att det är svårt att säga, att detta referat icke är riktigt.

Då man icke kan göra invändning mot den punkten, skulle det vara egendomligt, om man ändå skulle ogilla den motivering, som utskottet här har lämnat. Utan att taga ståndpunkt till georgeismen, rörande vilken jag i många stycken instämmer med den näst föregående talaren, vill jag framhålla, att icke ens motionären i Andra kammaren, herr Lindhagen, är georgeist, utan står undrande och spörjande till denna riktning, men han anser den vara så viktig, att den behöver att utredas. Den skildring, som den näst föregående talaren gav av georgeismen, träffade icke på något sätt utskottet.

Dessutom vill jag framhålla, att den näst föregående talaren, som ville ha bort motiveringen, icke sade, att samhället icke möj-

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

ligen bör få del av en oförtjänt jordvärdestegring. Men jag vill fråga den ärade talaren: huru skall man kunna komma till en sådan lagstiftning, om icke någon utredning dessförinnan äger rum? Jag vet knappast, huru den, som icke absolut säger, att värdestegringsspörsmålet i fråga om jorden icke förtjänar att tagas i betraktande, kan motsätta sig en utredning av saken. Det förefaller mig, att värdestegringsspörsmålet sammanhänger på det närmaste med jordvärdefrågan. Den ärade talaren erkände, att frågan om särtaxering av jordvärdet vore något, som väl tål vid att utreda, och han hade ingenting emot en sådan utredning.

Jag tror jag vågar säga utan att gå kammarens ära för nära, att man genom att stryka denna motivering skulle visa tämligen stor skuggrädsla gent emot ett spørsmål, som troligtvis i alla fall kommer att bli föremål för utredning i en eller annan form. Jag anser icke, att tillräckliga skäl förebragts för ogillande av utskottets motivering, varför jag yrkar bifall till såväl motiveringen som klämman.

Herr Trygger: Jag tillät mig förra riksdagen fästa uppmärksamheten på, att den omständigheten, att kammaren icke ogillar ett utskotts motivering för avslag, icke får åberopas såsom stöd för, att kammaren skulle ha godkänt samma motivering. Motiveringen står för utskottets räkning, då kammaren stannar i ett beslut, som innebär avslag å den fråga, som föreligger. I fall man icke godkänner denna uppfattning, blir följden ständiga diskussioner angående motiveringar, vilka icke ha någon som helst betydelse. På det sättet komme kammarens tid att upptagas av onyttiga saker, då den så väl behöves för viktiga frågor.

Emellertid, ingen regel utan undantag, och i detta nu föreliggande fall får jag säga, att ett dylikt undantagsfall bör anses förefinnas. Man kommer icke från saken så enkelt som utskottets ärade ordförande gjorde. Det är visserligen sant, att ingen människa lär vilja bestrida detta, att skall man behandla frågan om jordvärdestegringsskatt, så får man sätta sig in i spørsmålet om jordvärdet. Men detta är något helt annat än att ge sig in på jordvärdet, sådant det framgår ur herrar Lindhagens och Klefbeck's motioner. Det är något väsentligen annat. När jag läste denna motion, fick jag det bestämda intrycket, att här vore fråga om konfiskation helt enkelt av äganderätten, men en konfiskation av den allra sämsta art, då man nämligen konfiskerar utan vidare viss egendom och låter annan egendom vara oangripen. Sålunda, utan några verkliga skäl berövar och förstör man äganderätten för somliga men låter den vara kvar för andra. Jag instämmer med greve Lagerbjelke därtutinnan, att då skulle till och med socialismen vara lättare att principiellt acceptera, ty den tar från alla, men i det nu föreliggande fallet skulle man endast taga från några och låta andra förbliva i fullt åtnjutande av vad de hava.

Nu skulle man kunna säga, att det icke är så farligt, om det blir en utredning i saken. Därför borde man icke ställa sig avvisande. Emellertid tycker jag, att som herr Lindhagen framställt saken — även om man ser bort från nämnda konfiskationssynpunkt



— det icke är Riksdagen värdigt att tänka sig en utredning angående ett samhällstillstånd, som går före all samhällsordning, och jämföra huru sakerna te sig nu och huru de skulle te sig under en dylik situation. Men för övrigt, samma resonemang, som herr Lindhagen för och som mynnar ut i, att jordvärdet skulle vara ett lämpligt föremål att använda för all beskattning, samma resonemang kan användas med avseende på arbetet, ty otvivelaktigt är det åtskilligt arbete, som har värde endast på grund av det samhällstillstånd som för närvarande existerar. Man kan icke tänka sig värde på visst arbete under annan förutsättning, än att det finnes en samhällsordning, ett samhällsskick, som skänker detta arbete värde för den enskilde eller det allmänna. Vi komma med motionernas utgångspunkt alltså därhän, att endast särskilt slags kroppsarbete skulle äga ett av samhällsordningen oberoende värde och följaktligen vara undandraget beskattning.

På grund av vad jag nu sagt hemställer jag om bifall till greve Lagerbjelkes yrkande.

Herr Östberg, Johan: Då jag deltagit i utskottets behandling av förevarande fråga, men icke närvarit vid betänkandets justering, skall jag be att få yttra några ord.

Den näst föregående talaren framhöll, att bakom denna motion låg egentligen tanken på expropriation av jorden och naturtillgångar. Men jag vill fästa uppmärksamheten på, att bevillningsutskottet icke behandlat denna fråga såsom en expropriationsfråga utan utslutande såsom en beskattningsfråga. Jag vet, att i herr Lindhagens motioner talas om åtskilliga saker mellan himmel och jord, och den nuvarande motionen avviker icke från hans tidigare i detta avseende. Men bevillningsutskottet har endast fäst sig vid klämman, och där talas om, att frågan är en beskattningsfråga, och begäres framläggande av förslag, vartill den närmast föranleder, i vilket avseende särskilt torde övervägas frågan om särtaxering av jordvärde och naturtillgångar samt rätt för kommunerna att ersätta skatt å byggnader och arbetsinkomst med jordvärdeavgift. Således är det utslutande ur skattesynpunkt som bevillningsutskottet sett frågan. I sin motivering har bevillningsutskottet inskränkt sig att omtala, att dessa frågor redan äro under behandling. Skulle man i detta omtalande av bevillningsutskottet kunna se ett uttalande av sympati för motionens riktning, skulle jag vara den förste att yrka på motiveringens ogillande. Men motiveringen spelar i själva verket i detta fall icke någon roll alls.

Vad själva saken beträffar, rör den ett vidlyftigt spörsmål, det är knappast lämpligt att upptaga det till behandling i detta sammanhang. Jag vill endast mot herr Klefbeck, som sade, att för närvarande i skattehänseende icke fästes avseende vid värdestegring å jord, framhålla, att vi genom vår efter varje femårsperiod skeende fastighetstaxering och med det skarpa sätt, varpå taxeringsmyndigheterna numera förfara, följa med värdestegringen, även den oförtjänta, så att personer verkligen få skatta för sådan värdestegring. Om det sker i tillräcklig utsträckning, det är ju en annan fråga.

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

Men då han vill göra gällande, att det i storstäder skulle vara lysande affär att låta tomter förbli obebyggda, vill jag fästa uppmärksamheten på, att många enskilda under nuvarande taxeringsförhållanden nog kunna få känna, att de göra en ganska dyrbar affär, då de hava en obebyggd tomt. Men det kan ju ock hända, att det vore en ändå sämre affär att bebygga tomten, därför att behovet av byggnader i orten icke är så stort, att det lönar sig att nedlägga kapital på bebyggandet.

Således ha vi redan i vårt taxeringsinstitut ett sätt att i viss mån träffa det ökade värde, som tomter och annan jord erhålla. Även när en järnväg drages fram, följa ju som bekant höjda taxeringsvärden med, ifall järnvägen höjer värdet på egendomarna i trakten.

Vad jordvärdeskatten angår, har den enligt sina anhängares påstående den lyckan med sig, att alla äro nöjda med den, den som får den sig pålagd känner den icke, ty han flyttar skatten över på andra, och till det samhälle, där den införts, strömmar folk. Tror någon verkligen, att det finnes en skatt, som kan motsvara ett sådant ideal, så vore det alla skäl att införa den. Men en sådan skatt torde aldrig kunna påfinnas, allra minst lämpar den sig som uteslutande skatteobjekt. Herr Klefbeck sade, att genom denna skatt skulle man icke såsom nu straffa sparsamheten. Kan det kallas att straffa sparsamheten, att den, som sparar ett kapital och så bereder sig inkomst, skattar för den inkomsten? Det kan icke kallas att straffa sparsamheten.

För övrigt uppstår ju mycken värdestegring genom vederbörandes eget arbete. Den linjal, varigenom man skulle riktigt kunna uppdraga gränsen mellan den värdestegring, som uppkommer genom samhällets utveckling, och den, som uppstår på annat sätt, torde icke någon än så varm anhängare av denna beskattning innehava.

Bevillningsutskottet har såsom sagt endast velat referera vad som förekommit, men icke uttalat någon sympati för saken. Anser man nu, att orden, såsom de äro avvägda, innebära sympatiuttalanden, föreställer jag mig, att det spelar platt ingen roll, om man stryker motiveringen.

Herr Bäckström: Jag kan icke neka mig nöjet att för en gång få instämma med min ärade vän herr Trygger, nämligen då han förklarar, att socialismen är bra mycket riktigare än georgeismen. — Nu synes herrar Tryggers och Lagerbjelkes skäl för att yrka ogillande av utskottets motivering vara det, att härigenom ett uttalande mot georgeismen skulle göras. Om det förhölle sig så, skulle icke heller jag ha något emot strykande av motiveringen. Men jag tror, att greve Lagerbjelke och herr Trygger misstagit sig rörande vilken fråga, som egentligen här föreligger. Ingen av dem, som väckt motionerna, herrar Klefbeck och Lindhagen, är georgeist. Utskottet har därför, när det talat om »den fråga motionärerna önska utredd», fattat saken så, att det icke uteslutande är georgeismen utan jordvärdefrågan i allmänhet, som skulle göras till föremål för utredning. Det är uppenbart för många — och även för greve Lagerbjelke enligt vad han nyss upplyste — att i

jordvärdespörsmålet finnes en kärna av sanning, och det är denna kärna, som det är fråga om att få utredd. Ur denna synpunkt menar jag, att motiveringen kan mycket väl försvaras. Den innehåller ju endast faktiska upplysningar om vad som av kommunal-skatteskatteråd skall göras till föremål för utredning. Jag yrkar därför bifall till utskottets förslag med därtill hörande motivering.

*Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)*

Herr Karlsson: Jag kan icke låta bli att med några ord bemöta herr Tryggers anförande. Han började med att erinra om, att han vid föregående tillfälle sagt, att vid motiveringar för utskotts avslagsyrkande behövde man över huvud taget icke fästa sig, utan det är klämman som betyder något. Hans fortsättning kommer en osökt att tänka på det gamla talesättet: »när jag super, så är det rätt». I detta fall, då den fråga som föreligger är för herr Trygger osympatisk, fäster han sig vid motiveringen och yrkar ogillande av densamma. Detta är så mycket märkvärdigare som här icke gjorts något uttalande i själva sakfrågan, utan utskottet har — som jag tillät mig förut omtala och vilket torde framgå tämligen klart för var och en som läst betänkandet — endast refererat vad som i denna fråga förekommit och omtalat, att en utredning är under arbete. Nu sade herr Trygger under sitt anförande: det är icke så farligt, om det blir en utredning, och detta yttrade han angående utskottets motivering. Utskottet har ju icke förordat någon utredning, utskottet endast talar om, att en utredning kommer till stånd oavsett vilken ställning Riksdagen intager till ifrågasvarande spörsmål. Om det skulle vara herrarnes mening att genom att ogilla motiveringen inlibera den pågående utredningen, kan jag förstå innebörden av yrkandet på ogillande av motiveringen, men eljest förstår jag det icke. Jag yrkar fortfarande bifall till utskottets såväl kläm som motivering.

Herr Hellberg: Jag skall börja med att bekänna, att jag alls inte är någon georgeist. Jag finner jordfrågan vara en av de vanligaste man gärna kan ta upp till prövning eller att bilda sig en bestämd åsikt i. Men när jag hörde först herr Lagerbjelke och sedan herr Trygger göra sina framställningar om vad georgeismen innebär, tänkte jag på det gamla talesättet om hin onde som läser bibeln, ty något mer vanställande tror jag man får leta efter. Jag skall emellertid inte ingå på någon av dessa framställningar, inte heller på vad herr Lagerbjelke talade om expropriation och om ändringarna i herr Lindhagens motion om inskränkning av byggnadsrätten till hus med högst tre våningars höjd och vad det allt kan vara. Detta är saker, som inte alls ha med den här frågan att göra, då herr Lindhagen framhållit uttryckligen andra behöfliga åtgärder utöver jordvärdefrågans utredning för att komma till mera tillfredsställande resultat.

Herr Trygger talade också om att samhället behövdes för att skänka allt mänskligt arbete värde. Ja, visserligen är det nog sant, men man måste komma ihåg, att det här icke är fråga om

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

mänskligt arbete, som samhället skänker värde, utan det skänker ett högre värde åt jorden endast på grund därav, att människor hopa sig på vissa platser. För att ta ett konkret fall: en person köper en tomt av relativt litet värde; sedan lägger han ej två strån i kors, men utvecklingen av samhället går åt det hållet och inom några år har denna tomt stigit till ferdubbelt värde. Detta har sålunda skett inte genom mänskligt arbete utan genom samhällets egen utveckling. Nu har det sagts av herr Östberg, att samhället tar ju sin del igen genom beskattning. Ja, det är väl sant, men, som herr Östberg försiktigt nog tillade, det kanske inte tar så mycket som behövt vore — det tillägget var mycket försiktigt, ty under den nuvarande beskattningen tar samhället en del av räntan på det ökade värdet, men själva kapitalet får vederbörande själv behålla.

Jag tror verkligen inte, att herrar Lagerbjelkes och Tryggers utredning av georgeismen utgör något tillräckligt skäl att säga, att vidare utredning i frågan är obehövlig. Det är att ställa alldeles för stora anspråk på sin egen uppfattning. Herrarna veta nog, att denna fråga ej alls är död ute i världen, utan där lever med ganska starkt liv. Det torde ej vara obekant, att den nuvarande engelska regeringens finansminister principiellt upptagit den. Inte heller är det obekant, att på många håll i världen georgeismen tillämpas och enligt uppgift tillämpas på ett sätt, som inte alls överensstämmer med herr Lagerbjelkes uttalande, att den skulle verka så olycksbringande. Och när de små danska jordbrukarne, som säkert ej äro så dumma, utan nog förstå sitt eget intresse rätt väl, allmänt anslutit sig till denna reform, ha de nog på känn, att den har en viss betydelse för dem. Jag tror med ett ord, att denna fråga väl behöver utredas. Det drives för närvarande i själva verket ganska mycket ofog med den. Det framställes ofta så, som om yrkandet på något slags jordvärdeskatt innebure ruin för allt vad lantbrukare heter. Ser man något mer reellt på saken, är det väl dock så, att den skatten skulle relativt litet drabba det mindre lantbruket. Det beror på, huru beskattningen ordnas — och det kan ske på många sätt. Men företrädesvis skulle den komma att verka på sådana platser, där jordvärdet stegras starkt, städer och stadsartade samhällen, där nu enskilda personer på spekulationsväg eller bara genom att avvakta jordvärdestegringen kunna ta in högst betydliga vinster, sålunda skördande utan att hava sätt. Jag tror alltså, att hur vi än ställa oss till motiveringen — och jag föreställer mig, att när så auktoritativa personer yrkat på dess strykning, så blir den nog också struken — det ej är skäl att inbilla sig, att man därigenom gör någon stor gärning. Denna fråga är nog inte sista gången på tal här i kammaren i dag, utan på den kan nog tillämpas Engelbrekts ord till Erik av Pommern: »Än en gång lär jag väl komma igen».

Greve Lagerbjelke: Då herr Bäckström särskilt uttalat, att ingen av motionärerna kan misstänkas vara georgeist, vill jag dock framhålla, att det av motiveringen är alldeles uppenbart, att

de driva detta systems satser. Vad jag ville få fram av debatten var bland annat att poängtera skillnaden mellan värdestegrings-skatt och jordvärdeskatt; och jag finner för behövligheten däraf ett ytterligare bevis uti herr Hellbergs anförande.

Herr talman, då min uppmärksamhet fästs därå, att mitt yrkande förra gången jag yttrade mig icke var formenligt, får jag ändra mitt yrkande härhän, att kammaren måtte med ogillande av utskottets motivering för sin del besluta, att herrar Klefbeck och Lindhagens förevarande motioner icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Herr Trygger: Herr talman, jag skall be att med återtagande av mitt förra yrkande få instämma med greve Lagerbjelke i hans sist gjorda yrkande.

Herr Alexanderson: Herr Trygger erinrade i sitt anförande inledningsvis om en princip, som han uppställde i föl i fråga om den ställning kammaren borde intaga till en utskottsmotivering, som den ej finner tillfredsställande. Man borde göra skillnad mellan olika fall. I fråga om ett utskottsutlåtande, som går ut på, att Riksdagen skall vidtaga en positiv åtgärd, t. ex. avlåta en skrivelse, borde och skulle man fästa sig vid motiveringen samt ändra den, om man ogillade den, ty denna motivering skulle ju övergå i denna Riksdagens skrivelse och bli Riksdagens uttalande. Annorlunda borde man förfara, om utskottsutlåtandet ginge ut på avslag och kammaren bifölle denna hemställan, ty då vidtog ju kammaren ingen åtgärd, för vilken utskottets motivering på det viset kunde övergå till ett uttalande av Riksdagen. Man borde alltså, såsom herr Trygger i föl sade, i det fallet låta det stå för utskottets räkning, vara utskottets skam, ifall dess motivering är dålig. Tydligt bör man då härutinnan förfara konsekvent. Ty annars kan man ej veta vad förfarandet innebär, annars inställer sig lätt den oriktiga uppfattningen, att vid alla de tillfällen, där kammaren bifaller utskottets avslagshemställan utan att ogilla dess avslagsmotivering, kammaren gör sig solidarisk med vad utskottet där uttalat.

Om denna regel erinrade herr Trygger nyss, men tillade: »ingen regel utan undantag». Lika väl som jag för min del finner den regeln motiverad, lika fullkomligt utan motivering måste jag konstatera, att herr Trygger uppställde sitt undantag för detta tillfälle. Men jag kan, som antytt, ej se annat än att om man gör undantag då och då på det sättet, tar man bort den verkan, man vill åstadkomma med införandet av sin princip. Befinnes det, att kammaren då och då ogillar ett utskotts motivering, som utmynnar i ett avslagsyrkande, så ställer man sig naturligtvis frågande till, vad meningen är, då kammaren *utan att* ogilla motiveringen godkänner ett avslagsyrkande. Ju fler de fall bli, då dessa undantag göras, desto fullkomligare upphäver man den goda verkan av den princip man vill ha uppställt. Att uti det fall, som här föreligger, och ur den synpunkt, herr Trygger själv sett saken, skulle förefinnas tillräckligt vägande skäl för undantag, kan jag ingalunda finna, då, såsom

Ang.  
utredning  
och förslag  
förande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

Ang.  
utredning  
och förslag  
rörande skatt  
å jordvärde  
m. m.  
(Forts.)

utskottets ordförande här utvecklat, ju utskottet själf ej ens har tagit någon bestämd position, utan endast hänvisat till en enligt utskottets mening föreliggande faktisk situation. På dessa grunder ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan utan något uttalande om motiveringen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, gjorde herr talmannen jämlikt föreliggande yrkanden propositioner, först på bifall till vad utskottet i förevarande betänkande hemställt samt vidare därpå att kammaren skulle bifalla utskottets hemställan med ogillande av motiveringen; och förklarade herr talmannen sig finna den förra propositionen, vilken förnyades, vare med övervägande ja besvarad.

Votering begärdes, i anledning varav uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller vad bevillningsutskottet hemställt i sitt betänkande nr 17, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, bifalles utskottets hemställan med ogillande av motiveringen.

Vid slutet av den häröver anställda omröstningen befunnos rösterna hava utfallit sålunda:

Ja — 47;  
Nej — 74.

Föredrogos änyo jordbruksutskottets den 21 och 22 i denna månad bordlagda utlåtanden:

nr 2, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Västerby nr 1 i Södermanlands län,

nr 3, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av ett område från förra militiebostället Kroberga nr 3 i Södermanlands län,

nr 4, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra militiebostället Norra Berga nr 4 Södergården i Östergötlands län,

nr 5, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av fyra lägenheter från förra militiebostället Bolnorp nr 1 med underlydande i Östergötlands län,

nr 6, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Stora Gålstad nr 3 Kronogård och Stora Gålstad nr 4 Storgård i Östergötlands län,

nr 7, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av två lägenheter från förra militiebostället Elmtomta nr 1 i Östergötlands län,

nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Brickebo nr 1 i Östergötlands län,

nr 9, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa områden, tillhörande kronoparken Långabrohult i Kronobergs län,

nr 10, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Borrby nr 62 med underlydande i Kristianstads län,

nr 11, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Mjölkalånga nr 7, 9 och 11 med underlydande i Kristianstads län,

nr 12, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Sandby kungsgård nr 14 i Kristianstads län,

nr 13, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av två lägenheter från förra militiebostället Höghult nr 2 i Kristianstads län,

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Silvåkra nr 1, 2 i Kristianstads län,

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av förra militiebostället Lyby nr 22 i Malmöhus län,

nr 16, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av en lägenhet från förra militiebostället Rolfsbo nr 1 Övergård i Göteborgs och Bohus län,

nr 17, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra militiebostället Ledum nr 1 jämte Kattås nr 1, en ödegård, i Göteborgs och Bohus län,

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av vissa till förra militiebostället Ettack nr 1 och 2 med underlydande i Skaraborgs län hörande områden,

nr 19, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av vissa områden från förra militiebostället Sanna nr 4 i Örebro län,

nr 20, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående upplåtande av lägenheter från förra hospitalshemmanet Hospitalet nr 1 och 2 eller Arboga i Västmanlands län,

nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av kronans andel i lägenheten Kvarnudden nr 1 under Nässets by i Jämtlands län,

nr 22, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 67 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

nr 23, i i anledning av väckt motion om vissa tillägg till 35 § i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet,

nr 24, i anledning av väckt motion angående tillägg till 4 § 1 mom. i lagen om skogsaccis och om virkestaxering,

nr 25, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag till sådan ändring av lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet, att kostnaden för underhåll av enskild väg må kunna delvis övertagas av väghållningsdistriktet,

nr 26, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående bidrag av statsmedel till kostnaderna för indelning och förbättring av enskilda vägar på landet,

nr 27, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om begränsning av rösträtten vid vägstämma, samt

nr 28, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om förbud i viss omfattning och för viss tid mot avverkning av skog å inköpt skogsegendom.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

---

Vid förnyad föredragning av Första kammarens andra tillfälliga utskotts den 21 och 22 innevarande februari bordlagda utlåtande nr 2, i anledning av herr Lindhs motion, nr 96, om åvägabringande av utredning och förslag i syfte att partihandeln med petroleum må ordnas på ett för konsumenterna tillfredsställande sätt, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

---

Föredrogos ånyo bevillningsutskottets den 22 och 25 i denna månad bordlagda betänkande och memorial:

nr 18, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till ändrad lydelse av § 8 mom. 4 i gällande förordning med tulltaxa för inkommande varor.

Utskottets hemställan bifölls.

nr 19, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut rörande bevillningsutskottets betänkande nr 13, i anledning av väckt motion om ändrad lydelse av 34 § i förordningen angående försäljning av brännvin.

Lades till handlingarna.

---



Vid ånyo skedd föredragning av bankoutskottets den 22 och 25 innevarande februari bordlagda memorial, nr 9, angående avskrivning av osäkra fordringar vid vissa riksbankens avdelningskontor, biföll kammaren vad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning av lagutskottets den 22 och 25 innevarande månad bordlagda utlåtande nr 11, i anledning av väckt motion om ändring i 6 kap. 4 § strafflagen, biföll kammaren vad utskottet i detta utlåtande hemställt.

Föredrogs ånyo jordbruksutskottets den 22 och 25 i denna månad bordlagda utlåtande nr 29, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utredning och förslag i fråga om ändring i gällande bestämmelser om fastställande av vägskatt m. m.

I en inom Andra kammaren väckt, till jordbruksutskottets förberedande behandling hänvisad motion, nr 13, hade herr *Lundgren* i Vendelsberg hemställt, det Riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes efter verkställd utredning i frågan till Riksdagen inkomma med förslag till sådan ändring i väglagen, att vägskatten komme att i högre grad än som med de nu gällande bestämmelserna vore möjligt fastställas med hänsyn till de behov, som ifrågasvarande skattemedel avsåge att tillgodose.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en inom Första kammaren väckt motion, nr 44, däri herr *Lyckholm* föreslagit, att Riksdagen behagade för sin del besluta, att första stycket av 62 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet skulle erhålla följande ändrade lydelse:

»Uppkommer överskott i vägkassan, sedan de i 53 § avsedda behov blivit behörigen tillgodosedda, äger Konungens befallningshavande, på förslag av vägstyrelsen, efter de väghållningsskyldigas hörande, förordna om överskottets användande för grundförbättring av vägarna och jämväl till lindring av väghållningsbesväret i dess helhet. Överskottet skall i vägkassans räkenskaper särskilt bokföras.»

Utskottet hade i nu föredragna utlåtande på återopade grunder hemställt,

a) att herr *Lundgren*s i Vendelsberg förevarande motion icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda; samt

b) att ej heller herr *Lyckholm*s ifrågasvarande motion måtte föranleda någon Riksdagens åtgärd.

Vid utlåtandet hade reservation avgivits av herr *A. T. Odelberg* m. fl., vilka hemställt om bifall till herr *Lyckholm*s motion.

Herr *Lindblad*, Ernst: Herr talman! Vid detta betänkande, finnes en reservation, avgiven av herrar *Odelberg*, *Paulson* m. fl.

*Ang.  
ändring i  
gällande  
bestämmelser  
om fast-  
ställande av  
vägskatt  
m. m.*

Ang.  
ändring i  
gällande  
bestämmelser  
om fast-  
ställande av  
vägskatt  
m. m.  
(Forts.)

men reservanterna ha icke haft tillfälle att läsa korrekturet, varigenom ett litet fel inkommit i ingressen, där efter reservanternas namn borde stå: »vilka anförts». Det förekommer även ett tryckfel nedanför, där det för det angivna citatet bör hänvisas till sidan 7 i utskottets betänkande i stället för sidan 4.

Jag vill vidare med anledning därav, att reservanterna ej till sitt uttalande format någon särskild kläm, endast åberopa vad motionären herr Lyckholm yrkat och sålunda hemställa:

att Riksdagen behagade för sin del besluta, att första stycket av 62 § i lagen den 23 oktober 1891 angående väghållningsbesvärets utgörande på landet skall erhålla följande ändrade lydelse:

Uppkommer överskott i väggkassan, sedan de i 53 § avsedda behov blivit behörigen tillgodosedda, äger Konungens befallningshavande, på förslag av vägstyrelsen, efter de väghållningsskyldigas hörande förordna om överskottets användande för grundförbättring av vägarna och jämval till lindring av väghållningsbesväret, i dess helhet. Öfverskottet skall i väggkassans räkenskaper särskilt bokföras.

Herr Lyckholm: Herr talman, mina herrar! Jag har tillåt mig väcka den nu ifrågavarande motionen för att inför Riksdagen påvisa, vilket orimligt förhållande som inom Sävedals härads väghållningsdistrikt gör sig gällande. Om herrarna behagade se på utskottets betänkande sidan 10, synes därav att utdebiterad vägskatt för åren 1902—11, uppburen under åren 1903—11, alltså för 10 år, har i medeltal per år utgått med 13,167 kronor. Genom den nya vägdelningen och efter den nya vägdelningen skedd utdebitering, som första gången verkställdes 1912, får väghållningsdistriktet en utdebitering, som synes här på samma sida, av 127,127,25 kronor. Detta har naturligtvis medfört, att skatten per skattebetalare ökats med 6 à 7 gånger sitt föregående belopp, och jag relaterar på sidan 4 nederst, att en arbetare, som av sin inkomst 1911 betalade en skatt av 1,75 kronor hade 1912 att betala för samma inkomst 11,70 kronor. En annan, en trädgårdsmästare hade för samma år och inkomst 2,03 och 13,95 kronor. Likades ett tredje exempel: en byggnadsförening bestående av arbetare hade för 1911 att för samma fastighet betala 19,18 och 1912 123,30 kronor. Det är ju klart, att med dessa ytterst betydligt ökade skatter en oro gjort sig gällande inom detta väghållningsdistrikt, som gränsar omedelbart intill Göteborgs stad, och i den kommun, där jag är bosatt, var det 19,950 invånare vid sista årsskiftet, bestående av en befolkning, som till huvudsakligaste delen utgöres av industriarbetare, boende inom tre municipalsambhällen, som ligga alldeles omedelbart inpå Göteborgs stads gränser. Detta har hos mindre husägare, som hyra ut sina våningar till dessa arbetare, medfört en fruktan för att arbetarna nu skola flytta ifrån Örgryte samhälle till staden Göteborg för att såmedelst kunna undandraga sig dessa högst tryckande skatter. Huru orimlig och för behovet onödigt uttaxering af 127,000 kronor i verkligheten är, kunna herrarna se på sidan 11, där väggkassans utgifter äro upptagna för de senaste 10 åren. Där synes, att de

kontanta utgifterna — här i även inbegripet statsbidraget till väghållningen in natura — för de gångna 10 åren 1903—11 utgöra i medeltal per år 17,216 kronor. För år 1913 har väghållningsstyrelsen beräknat, som synes på sidan 12, sista sidan i betänkandet, en utgift på 50,041 kronor till vägunderhållet. Dock vill jag härvid fästa uppmärksamheten på en post på 14,000 kronor till sänkning av Dansereds liden m. m. Detta är ett belopp, som icke kommer att utgå förr än statsbidrag är beviljat för sänkning av dessa backar, och det kan hända, att det kommer att överflyttas till nästa eller något därefter kommande år. Men fränsett dessa 14,000 kronor uppgår dock utgiftsstaten för detta år till över 36,000 kronor, då väghållningsdistriktet förut under tio föregående år endast haft att betala ut 17,216 kronor.

Jag har i min motion yrkat, att Riksdagen måtte besluta att på väghållningsbestyrelsens hemställan Kungl. Maj:ts befallningshavande måtte få den rätten att förordna om medlens återbetalande till de väghållningsskyldige, naturligtvis de väghållningsskyldige både in natura och de som betala sin skatt i pengar. Med den utdebitering, som nu är skedd och som enligt väglagen skall bestå för tio år, blir följden den, att med den stora uppörden vi komma att få en vägkassa, som mycket lågt beräknat kommer att uppgå till 1,000,000 kronor och långt därutöver, ty, som herrarna kunna se på sista sidan av betänkandet, uppstår där ett överskott från 1913 till 1914 av 103,972 kronor, och om det skall fortfa ra med samma höga utdebitering är det givet, att med detta ständigt ökade kapital vi få en vägkassa, som väghållningsdistriktet icke kan använda. Men under hela den tiden komma de skattskyldiga att tryckas av den höga årliga skatt, som måste utbetalas.

På de grunder, som jag nu har anfört, ber jag, herr talman, att i likhet med reservanterna få yrka bifall till den av mig avgivna motionen.

Friherre De Geer, Louis: Den föregående ärade talaren har framdragit ett synnerligen talande exempel på vilka missförhållanden, som kunna uppstå, så länge vägskatten utdebiteras på sätt som nu sker, och jag tror knappt, att det finnes någon som icke anser, att rättelse härutinnan bör ske. I en av de motioner, som herrarna finna behandlade i detta betänkande, har också en motionär, herr Lundgren, föreslagit, att det skulle göras sådan ändring i väglagen, att vägskatten komme att i högre grad än nu är fallet fastställas med hänsyn till det verkliga behovet. Den motionen har utskottet naturligtvis icke haft något emot, men då man vet att det är en kommitté, som arbetar just för att få till stånd en revision av väglagen och dessa kommitterade på förfrågan hava meddelat utskottet, att de hava sin uppmärksamhet särskilt riktad på de av de båda motionärerna anmärkta förhållandena, har utskottet ansett det för ögonblicket icke vara någonting att göra. Nu vill emellertid motionären herr Lyckholm och reservanterna, att det skall göras en lagändring för att under den tid kommittén arbetar möjliggöra en utdelning av medel, då fonderna hava blivit större

*Ang.  
ändring i  
gällande  
bestämmelser  
om fast-  
ställande av  
vägskatt  
m. m.  
(Forts.)*

Ang.  
ändring i  
gällande  
bestämmelser  
om fast-  
ställande av  
vägskatt  
m. m.  
(Forts.)

än som kan anses vara av behovet påkallat för grundförbättring å vägar. Detta vill motionären uppnå på det viset att ur § 62:s nuvarande lydelse: »Konungens befallningshavande äger på förslag av vägstyrelsen, efter de väghållningsskyldiges hörande, förordna om överskottets användande för grundförbättring av vägarna och, sedan överskottet härför icke vidare erfordras, jämväl till lindring av väghållningsbesväret», skola uteslutas orden »sedan överskottet härför icke vidare erfordras» och därmed anser motionären att Konungens befallningshavande skulle hava frihet att utdela de medel, som icke ansågos erforderliga för vägförbättringar. Det torde väl vara mycket tvivel underkastat, om detta verkligen kan komma att inverka på Konungens befallningshavandes beslut i dylika fall, ty det har ansetts, att det nuvarande stadgandet, där Konungens befallningshavande äger använda dessa medel till lindring av väghållningsbesväret i dess helhet enligt de motiv, som finnas till den gällande väglagen, icke skulle innefatta rätt för Konungens befallningshavande att utdela medlen, utan att de skulle användas på åtskilliga andra i motiveringen närmare angivna sätt. Nu blir enda skillnaden den, att Konungens befallningshavande skulle få använda överskottet till grundförbättring av vägarna och jämväl för lindring av väghållningsbesväret i dess helhet. Genom uteslutande av de ord, som herr Lyckholm föreslagit skulle utgå, åstadkommes, att Konungens befallningshavande icke skulle behöva tänka så mycket på grundförbättringar, utan litet förr skulle kunna övergå till lindring av besväret.

Huru det än må bliva härmed, så tror jag, att vi icke komma att vinna så mycket på den vägen, utan att olika Konungens befallningshavande nog komma att hava olika uppfattning om när tidpunkten är inne, då de kunna anse sig hava anledning till sådan lindring. Jag kan för min del icke tycka, att det skulle vara nödvändigt att medan en kommitté arbetar, skriva till Kungl. Maj:t och be Kungl. Maj:t föreslå en lagändring för att inom ett tjugotal distrikt denna olägenhet skulle kunna nu genast avhjälpas. Jag tror, att det fordras en ganska grundlig utredning för att avgöra hur dylika överskottsmedel skola användas; och jag tillåter mig därför, herr talman, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Ericsson, Aaby: Då jag antecknat mig såsom reservant i denna fråga, skall jag be att få yttra några ord.

Det synes av utskottets betänkande som om utskottet, lika väl som den siste ärade talaren, enligt vad vi nyss hörde, åtminstone i början av hans anförande, icke vore emot själva saken. Men man säger, att frågan vilar hos en kommitté, och därför vill man icke vidtaga några åtgärder för att rätta det förefintliga missförhållandet. Ja, mina herrar, vi veta litet var, hur det *kan* hända: det är åtminstone icke utan exempel, att kommittéer bliva ganska långlivade, och att det dröjt årtal, innan de kommit till resultat, och att det sedermera dröjt åter en tid, innan Riksdagen hunnit fatta sitt beslut och Kungl. Maj:t utfärdat sina bestämmelser i saken. Skall under tiden av rent formella skäl denna sak uppskjutas? Det hava vi reservanter icke kunnat finna vara skäl i. Här komma

genom säregna förhållanden i vissa och ett fåtal trakter i vårt land stora summor att hopas, som icke äro behöfliga för det ändamål, vartill de egentligen äro avsedda. Under tiden skola emellertid skatterna alltjämt utgå och fonderna ökas.

Nu har man ansett, att konungens befallningshavande borde kunna redan enligt nu gällande lag medgiva ett återställande av dessa fonderade medel för att därmed lindra väghållningsbesväret, sedan grundfel i vägarna avhjulpts. Men häremot har invänts, att den bestämmelse, vilken motionären nu vill hava bort, lägger hinder i vägen för en sådan utdelning. Då är det ganska naturligt, att motionären säger och att vi med honom säga: tag bort denna bestämmelse! Och det vore väl ganska egendomligt — jag vänder mig härvid särskilt emot den siste ärade talaren — om icke Konungens befallningshavande, i händelse en sådan liten punkt, vilken har ansetts utgöra hinder för Konungens befallningshavande att besluta om utdelning från dessa fonder, det vore väl ganska egendomligt, säger jag, om icke Konungens befallningshavande skulle kunna anse sig berättigad att göra en sådan utdelning, för såvitt denna lilla hake kommer bort.

Då alla erkänna, att reformen eller ändringen är i praktiskt hänseende önskelig och behöflig, samt när jag för min del icke kan finna, att det bör hava någon olägenhet med sig, om den göres genast, utan att man inväntar kommittébetänkandet, så ber jag, herr talman, att få förena mig med dem, som yrkat bifall till reservationen.

Efter det överläggningen ansetts härmed slutad, yttrade herr talmannen, att med anledning av de yrkanden, som därunder framstälts, propositioner komme att göras särskilt beträffande vart och ett av de olika momenten i föreliggande utlåtande.

På gjord proposition bifölls vad utskottet i mom. a) hemställt.

Sedermera gjordes jämlikt de beträffande mom. b) framställda yrkandena propositioner, först på bifall till vad utskottet hemställt samt vidare därpå att kammaren, med avslag å utskottets hemställan, skulle bifalla herr Lyckholms motion i ämnet; och förklarades den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nädiga propositioner:

nr 80, angående användande av medel, som influtit genom försäljning av föräldrade handvapen m. m.; och

nr 81, angående resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna.

Vid föredragning av Kungl. Maj:ts under dagen avlämnade nädiga proposition nr 82, angående tillstånd för staden Sala att för-

*Ang.  
ändring i  
gällande  
bestämmelser  
om fast-  
ställande av  
vägskatt  
m. m.  
(Forts.)*

sälja vissa s. k. tilldelningar och intagor, blev denna proposition på begäran bordlagd.

---

Herr *Pers* väckte en motion, nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk m. m.

Denna motion blev på begäran bordlagd.

---

Justerades nio protokollsutdrag för denna dag, varefter kammarrens sammanträde avslutades kl. 2,18 e. m.

In fidem

*A. v. Krusenstjerna.*

---

## Fredagen den 28 februari.

Kammaren sammanträdde kl. 3,30 e. m.

---

Justerades protokollet för den 21 i denna månad.

---

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 169, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess första tillfälliga utskotts utlåtande nr 2, i anledning av herr *Forssells* m. fl. motion, nr 156, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående sådan ändring i folkskolestadgan, att allmänheten må få närvara vid lärareprov, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 1.

---

Vid föredragning av ett från Andra kammaren ankommet protokollsutdrag, nr 171, med delgivning av nämnda kammares beslut över dess fjärde tillfälliga utskotts utlåtande nr 4, angående herr

Martins motion, nr 220, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lättnader i avseende å de till Danviks hospital utgående s. k. rekognitionsavgifter, beslöt Första kammaren hänvisa detta ärende till sitt tillfälliga utskott nr 2.

---

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet Kungl. Maj:ts den 26 innevarande februari bordlagda proposition nr 82, angående tillstånd för staden Sala att försälja vissa s. k. tilldelningar och intagor.

---

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet den av herr *Pers* den 26 innevarande månad väckta och då bordlagda motion, nr 109, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående godkännande av förslag till avlöningsreglemente för tjänstemän vid statens vattenfallsverk m. m.

---

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran följande den 26 i denna månad bordlagda ärenden, nämligen konstitutionsutskottets utlåtande nr 9, statsutskottets utlåtande nr 4, bankoutskottets utlåtanden nr 10 och 11 samt jordbruksutskottets utlåtanden nr 30—33.

---

Föredrogs och lades till handlingarna jordbruksutskottets den 26 innevarande februari bordlagda memorial:

nr 34, i anledning av utarbetad statistisk berättelse om statens utarrenderade domäner, och

nr 35, med berättelse angående undsättningsfonden.

---

Föredrogs, men bordlades ånyo på flera ledamöters begäran Första kammarens första tillfälliga utskotts den 26 i denna månad bordlagda utlåtande nr 6 ävensom samma kammares andra tillfälliga utskotts nämnda dag bordlagda utlåtande nr 3.

---

Herr vice talmannen erhöll på begäran ordet och yttrade: Jag tager mig friheten hemställa, att på föredragningslistan för morgondagens plenum måtte bland två gånger bordlagda ärenden först uppföras konstitutionsutskottets utlåtanden nr 7, 8 och 9 i nu nämnd ordning, därefter bankoutskottets utlåtanden nr 10 och 11 samt första tillfälliga utskottets utlåtande nr 4, vidare statsutskottets utlåtande nr 4, angående regleringen av utgifterna under riks-

statens fjärde huvudtitel, omfattande anslagen till lantförsvarsdepartementet, och slutligen övriga två gånger bordlagda ärenden i den ordning, i vilken de här på föredragningslistan förekomma.

Denna hemställan bifölls.

---

Justerades fem protokollsutdrag för denna dag.

---

Kammarens sammanträde avslutades kl. 3,40 e. m.

In fidem

*A. v. Krusenstjerna.*

---